

RA'ANANA
COMMUNITY
KOLLEL

İYUN 2 HALACHA

Real Questions Learned Real Well

SUN & WED NIGHTS

8:45 - 10:00pm
Maariv 10:00pm

Hilchos Chanukah
It's Time to Light... But When??

***When's the best time for
me to light my Menorah?***

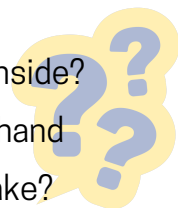
***Do you really have to wake
someone up to light with you?***

***Can I light before
it's dark outside?***

... and more!

TABLE OF CONTENTS & QUESTIONS

- Q1:** When is the best time to light Neiros Chanukah?
- Q2:** How long must each candle last? Does it matter if I am lighting inside?
- Q3:** If I can't light during the proper time, is it better to light beforehand while it's still light outside or late at night when no one else is awake?

NOTE: Sometimes the order of the sources skips to different pages. This is in order to make the sugya clearer and more accessible.

Source Page

Background: The Gemara discusses כבתה אין זקוק לה - if the candles blow out, you don't need to relight them. It then questions that ruling from a teaching regarding the ideal time to light Neiros Chanukah.

Questions to consider: (1) What's the ideal time to light? (2) Can I light after that time? (3) What's the practical difference between the Gemara's two answers?

Shabbos Daf 21b 5

Rashi (marked) 5

Does lighting inside rather than outside impact when one should and can light?

Tosfos (דאי לא ח"ה) 5

Rosh 2:3 6

Ritva, Shabbos 21b (דאי לא אדליק ח"ה and אי) 7

Q: (1) What time should one begin to light? (See Rosh above, and Ritva below). (2) How late is עד שתכלה רגל מן השוק? (See Rashi above, and Ritva below):

Ritva, ibid (עד ועיקר ח"ה) 7

See the Rashba who discusses how *late* one can light AND how *early* one can light:

Rashba, ibid (עד ועיקר ח"ה) 8-9

See the Meiri who argues with the Rashba's proof:

Meiri, ibid 10

Q: Which of the above opinions does the Rambam hold like?

Rambam, Hilchos Chanukah 4:5 11

Magid Mishna, ibid 11

Maaseh Rokeach, ibid 12-13

Hagahot Maimoniyot, ibid 2 11

Onto the Halacha! See the Tur, and then the Beis Yosef who questions the Tur's understanding of the Rambam:

Tur & Beis Yosef, O"CH 672	14-15
Q: Practically, when should we light? And if we missed that time, can we light later with a beracha?	
Bach, ibid (marked)	14
Shulchan Aruch, O"CH 672:1-2	16-17
Gr"a, ibid (2)	16
Mishna Berura, ibid (1)	18
Aruch HaShulchan, ibid 4	21
Regarding lighting where the night begins much later (i.e. in South Africa):	
Teshuvos V'Hanhagos 1:390 (Rav Moshe Shternbach)	25-26
Q: Bottom line, if I missed the proper time to light can I light later with a beracha? Do I have to wake someone up?	
Shulchan Aruch, O"CH 672:1-2	16-17
Magen Avraham, ibid (6)	17
Mishna Berura, ibid (11)	20
Shaar HaTziyon, ibid (17)	20
Q: Bottom line, in extenuating circumstances, can I light before Shkiya (sundown) with a beracha?	
Shulchan Aruch, ibid 1	18-19
Mishna Berura, ibid (3-4)	18
How much oil should each candle have? Consider the original two answers of the Gemara (page 5) and that some people light inside today. Should either of those considerations impact how much oil we need?	
Bach, ibid (marked)	14
Magen Avraham, ibid (2)	16
Mishna Berura, ibid (5)	19
Today, people stay out much later, stores are open longer and some cities never sleep! Does that mean I have to put in enough oil to last many more hours??	
Moadim U'zmanim 2:141 (Rav Moshe Shternbach)	22-24

QUESTION?

**Ask Rabbi Postelnek, Rabbi Rabi
or one of the other available RCK Rabbis**

WE'RE HERE TO HELP, GROW AND LEARN TOGETHER!

אין זקוק לה, שאע"פ שאמרו שאסור להשתמש לאורה ולהרצות מעות כנגדה זהו בעוד שדולקת ומשום בזוי מצוה, ואבא דכולהו דם כדאיתא לקמן (כ"ב ע"א), אבל כיון שעשה בה מצוה תו ליכא משום בזוי מצוה דתשמישי מצוה הם ונזריקים (מגילה כ"ז ע"ב), ולפיכך כל שכבה הנר הרי עבר זמן מצוה לאותה הלילה, כי שאר הלילות מצוה אחריתי היא ונר אחר ושמן אחר, ועדיף מהפריש שבעה אתרוגים לשבעת הימים (ע"י סוכה מ"ז ע"ב). וזה ברור, ולא כדברי האומרים שאסור ליהנות משמירי פתילות ושמן דנרות חנוכה כי אם (בגמ' [לנר] חנוכה, ומה שנשאר מכל השמונה ימים שעושה לו מדורה ושורפו הואיל והוקצה למצותו, וכמו שכתבו במקצת התוספות [לקמן מ"ד ע"א ד"ה שבג'], שלא הוקצה למצותו אלא לזמן קבוע, דאי לא תשמישי מצוה היאך נזריקים, אלא ודאי כדאמרן, ואין לפקפק בדבר כלל. מ"ר ז"ל:

עד דכליא גללא דתרמודאי. פי' מוכרי עצים הנקראים תרמודאי והיו מתאחרים שם ברחוב העיר, ובכל מקום הדבר הזה כפי מה שהוא והמנהג הפשוט ששיעורו כל זמן שחנורות מוכרים שמן וכיוצא בהם פתוחות:

והמהדרים מן המהדרים ב"ש אומרים יום ראשון מדליק שמונה. יש שפירשו (ומבי' הל' חנוכה פ"ד ה"א) שמונה (בכלל) [לכלל] אחד ואחד, דאי שמונה לכל בני הבית זמנין דבצירי נרות מן המבבבבים שמדליק נר לכל אחד ואחד (ובשניה שנים לכל אחד). ולפירוש זה מנהגנו דלא כחד אלא כעיקר הדין דהוא נר איש וביתו. ופירש הר"י יוסף דלהכי אין לנו [לנהוג] כמהדרים ולא כמהדרים מן המהדרין פן יחשדו[נו] בכשפים (כ"י) אם היה לכל אחד נר. ור"י ז"ל פירש כי מנהגנו הוא חשוב מהדרין מן המהדרין דאיכא פרסומי ניסא טפי, כי אם היה כל אחד מוסיף נר [לב"ה או פוחת] לב"ש לא יכירו העולם דמשום פרי החג או משום מעלים בקודש הוא, אלא שיאמרו בני הבית נתברו או נתמעטו:

אחד עשה כדברי ב"ש. ואפילו למ"ד שהעושה כדברי ב"ש לא עשה כלום או חייב מיתה כדאיתא בפ"ק דברכות (י"א ע"א), שאני הכא שאין מחלוקתם אלא להידור מצוה בעלמא:

מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. פי' כי היכי דלעביר פרסומי ניסא (בכ"ע) [לכ"ע]. ומה שפירש רש"י ז"ל לא מבחוץ ברשות הרבים אלא מבפנים סמוך לרשות הרבים, לאו למיסר בחוץ ממש אתא כי מנהגם היה להדליק מבחוץ ממש, וכדמוכח ממתני' (ב"ק ס"ב ע"ב) דגמל עובר ברשות הרבים דבנר חנוכה פטור והתם ברשות הרבים ממש מיירי. וכן פירש רש"י ז"ל לקמן (ד"ה בגמ' כ"ב), אלא הכי בעי למימר דלא סוף דבר מצותו בחוץ ממש אלא ה"ה סמוך לחוץ מבפנים בענין שיכירו בני רשות הרבים:

(כב) וע"י רש"י ב"ק כ"ב ע"א ד"ה בגמ', וכדברי רבינו להלן ד"ה הניח:

בהם והם כבות איכא למימר טעמא דכבתה זקוק לה, אבל שמנים אין הטעם אלא שאין נמשכים אחר הפתילה ואורם עמום אבל אינם כבים, וא"כ טעמא דפסולם היינו משום דמותו להשתמש לאורה, וכדין הוא דשמנים יהיו כשרים לחול אלא דלא פלוג רבנן:

ורב חסדא [אמר] מדליקים בהם כחול אבל לא בשבת קסבר כבתה אין זקוק לה. פי' וכיון דכן אפילו פתילות (שחת) [שרו] בחול וכל שכן שמנים:

ומותר להשתמש לאורה. ולפיכך אסור [בשבת] בין בפתילות בין בשמנים שאף הפתילות כיון שהם מסכסכות אינן דולקות יפה וצריכות תיקון. והא דדייקין לעיל מפתילות דכבתה זקוק לה, היינו אמאי דאסור להו אפילו בחול כדפרישנא:

דף כא ע"ב

ואסור להשתמש לאורה. פירוש [אפילו] בתשמיש של מצוה ואפילו עראי, דאי לא, ניחוש להכי שמא יאכל שם סעודה של מצוה או [שמא לא] יקבע לאורה, אלא ודאי כדאמרן:

משמיה דר' יוחנן וקבלה. וכן הלכה. ומדלא שרו הכא בחנוכה אלא משום דאסור להשתמש לאורה, ש"מ דבשאר נרות של שבת אפילו אותם שמדליקים בפתח כעין נר חנוכה, והוא הדין דשאר המקומות אסור להדליק כי אם בפתילות ושמנים שאמרו חכמים, וכן כתב ר"י ז"ל:

ועיקר מצותה משתשקע החמה. פי' היה נראה כי סוף השקיעה דהיינו בין השמשות קאמר דהכי משמע האי לישנא כדפירש ר"ת ז"ל בסוף פירקין (ל"ה ע"א ד"ה תרי). ומיהו ודאי אם רצה להדליק מתחילת השקיעה מדליק שאם לא כן נרות של שבת אימת מדליק להו, אלא ודאי כדאמרן דכל זמן שקיעת החמה שהנר אורו מבהיק, זמנם להדליק בברכה ולאפוקי קודם לכן:

דאי לא אדליק מדליק. פי' עד דההוא שיעורא בלחוד ומכאן ואילך עבר זמנו. וכתב הרב בעל התרומות ז"ל (ס"י וכו') דהני מילי לדידהו שהיו מדליקין חוץ לפתח ואין היכר לבני רשות הרבים יותר, אבל אנו דמדליקין בפנים ואין היכר אלא לבני הבית יכול להדליק כל הלילה ועד עמוד השחר. ולפי פירוש זה יש לפרש דה"ק דאי לא אדליק מדליק בחוץ עד ההיא שעתא אבל בתר הכין אינו מדליק אלא בפנים, (דאדידהו) [דלדידהו] נמי ודאי משום דלא מצי למעבד היכירא לרשות הרבים לא נפטר מלעשות היכירא לו ולבני ביתו, דהא לקמן אמרינן דבשעת הסכנה מדליקה על [שלחנו]:

אי נמי לשיעורא. פי' שצריך ליתן בה שמן שתוכל להדליק עד השיעור ההוא לכל הפחות. ועיקר הדין בזה מכאן ואילך אם רצה לכבותה הרשות בידו ויכול ליהנות ממנה, והוא הדין אם כבתה מאליה ואפילו תוך השיעור כיון דק"ל שאם כבתה

דף כ"א ע"ב. אמר ר' ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה. וטעמא דמילתא משום דעל ידי נס שנעשה במנורה תקנו והלכך עשאוה כמנורה שאסור להשתמש לאורה, ואי נמי כיון דלמצוה מדליקה אי משתמש בה איכא בזוי מצוה, וא"ת אם כן רב הונא ורב חסדא היכי שרו וכי לית להו בזוי מצוה אסור והא אבא דכולהו דם (לקמן כ"ב א'), ועוד ליקשו עלייהו מהא דתניא לקמן מעשר שני אין שוקלין כנגדו דינרי זהב וכמו שהקשו ממנה לקמן למאן דאמר מדליקין בקינסא דלא חייש לבזוי מצוה, י"ל דסבירא להו לרב הונא ולרב חסדא דכל שאינו משתמש בגופו כשוקל כנגדו או שמדליק ממנו בקינסא לאו בזוי מצוה הוא ואע"ג דמשתמש לאורה דהא לא משתמש בגופיה ממש, ולא כל התשמישין שוין ולא כל הבזויין שוין וכדמוכח שמעתין דלקמן.

והלכתא כמאן דאמר אסור להשתמש לאורה דהא כי אתא רבין נמי אמרה משמיה דרבי יוחנן וקבלה מיניה אביי ואמר אי זכאי קיבלתיה מעיקרא, ורבא נמי דהוא בתרא הכי סבירא ליה כדמוכח בסמוך דאמר וצריך נר אחרת להשתמש לאורה, והר"ז הלוי ז"ל כתב דההיא אפילו מאן דאמר מותר להשתמש לאורה מודה בה דאי ליכא נר אחרת הרואה אומר לצרכו הוא דאדלקה, ואינו מחזור בעיני כלל דהא ודאי מאן דאמר מותר להשתמש לאורה כל תשמיש קאמר ואמאי ניחוש לנכנסין ויוצאין דאמרי לצרכו הוא דאדלקה, ועוד נראה לי דעל כרחין רבא אסור להשתמש לאורה אית ליה דאמרינן לקמן (כ"ג ב') אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו, ואם איתא דמותר להשתמש לאורה עושה נר אחד ועולה לו לכאן ולכאן, ומניחה על שולחנו ודיו הוה ליה למימר כדרך שאמרו בשעת הסכנה מניחו על שולחנו ודיו, ומינה נמי משמע דאסור להשתמש לאורה כל תשמיש ואפילו תשמיש דמצוה כגון סעודת שבת וקריאת התורה, ורב אסי נמי הוסיף בה לקמן אפילו תשמיש כל דהו שאינו נראה כנהנה דאמר אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה כלומר אפילו מרחוק כנגדה שאינו נראה כנהנה ממנה, והיינו דמתמה עליה שמואל וכי נר קדושה יש בו, וכן פסק הרב אלפסי ז"ל כדברי כולם להתמיר, ואע"ג דאיפליגו רב ושמואל במדליקין מנר לנר ואוקימנא פלוגתייהו באכחושי מצוה ובדקא מדליק משרגא לשרגא וקיימא לן כשמואל דשרי, אבל בקינסא לכולי עלמא

אסור משום בזוי מצוה, דאלמא היכא דאיכא משום ביזוי מצוה בלחוד הוא דאסור הא היכא דליכא משום בזוי מצוה שרי, והכא בתשמיש דמצוה לאו בזוי מצוה איכא, י"ל דכל שמשתמש בו לא מיפרסמא מילתא דהרואה אומר לצרכו הוא דאדלקה, והלכך אפילו ליכא משום בזוי מצוה כל היכא דלא מיפרסמא מילתא אסור, והיכא נמי דאיכא משום בזוי מצוה כהרצאת מעות מרחוק כנגדה אסור ואע"ג דליכא משום פרסומי ניסא, אי נמי י"ל דכל שאדם משתמש ממצוה זו לאחרת בזוי מצוה היא זו דמיחזי כמאן דלא חביבא ליה הך מצוה ועביד מצוה זו תשמיש למצוה אחרת, ולהדליק מנר לנר דוקא הוא דשרי שמואל משום דחדא מצוה היא.

הא דאמרינן מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. מסתברא דלאו עיכובא הוא לומר דקודם לכן אם רצה להדליק אינו מדליק, דהא ודאי אילו רצה להדליק מדליק סמוך לשקיעת החמה דהא איכא פרסומי ניסא, וכענין שאמרו לקמן (כ"ג ב') בנר שבת דעמוד האש משלים לעמוד הענן ולומר דבמדליק סמוך לשקיעה איכא היכר דלצורך שבת מדליקו והכא נמי דכוותה, אלא דעיקר מצותה לחייבו להדליק אינה אלא משתשקע החמה, והראיה הדלקת נר חנוכה בערב שבת דעל כרחין מקדים עם חשיכה לרבה דאמר בשילהי פירקין (ל"ד ב') משתשקע החמה בין השמשות, דכשלמא לרב יוסף דאמר משמיה דרב יהודה אמר שמואל דמשתשקע החמה* עד שהכסיף העליון והשוה לתחתון יום לא הוה ראייה דאפשר לו להדליק בערב שבת משתשקע החמה עד שישווה העליון לתחתון, אבל לרבה דאמר משתשקע החמה הוי בין השמשות תיקשי דהא תנן ספק חשיכה ספק אינה חשיכה אין מדליקין את הנרות, וקיימא לן כוותיה הלכה למעשה, אלא ודאי מצוה קאמר ואילו רצה להדליק עם חשיכה מקדים, אלא מיהו נראה מדברי הרב בעל הלכות דדוקא קאמר משתשקע החמה ובערב שבת נמי מדליק משתשקע החמה כרב יוסף, שהוא ז"ל כתב בהלכות חנוכה הא דאמר רב יהודה אמר שמואל כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה, ואלמלא כתבה לכוונה זו למה כתבה בהלכות חנוכה ומאי שייטא דההיא בחנוכה, ואין צורך לכך כמו שכתבתי.

והא נמי דקתני עד שתכלה רגל מן השוק ופרישנא דאי לא אדליק מדליק. לאו למימרא דאי

* א"ה, כ"ה הלשון גם כר"ן על הרי"ף, ועיי"ש בהגהות מא"י.

אומר דוקא בשהניחה כנגד חוץ ולעולם בפנים בחצרו, אם כן אפילו חנוני בכי הא אמאי חייב והלא ניזק ברשות המזיק הוזק ואדרכה בעל הגמל חייב, אלא מסתברא מבחוץ ממש קאמר.

שהיה מונח בחותמו של כהן גדול. ואע"ג דגוים עשאוהו כזבים וכלי חרס מטמא בהיסט, איכא למימר שמצאוהו בקרקע שאין לחוש להיסט, אי נמי מגולה וקודם גזירה הוה.

אמר רבינא משמיה דרבא זאת אומרת נר חנוכה צריך להניחה בתוך עשרה דאי סלקא דעתך למעלה מעשרה לימא ליה היה לך להניחה למעלה מגמל ורוכבו. ותמיה לי אכתי בתוך עשרה מנא לך, לימא צריך להניחה למטה מגמל ורוכבו דלמעלה מעשרה טפחים הוי טובא, וי"ל דקסבר דכיון דאפקת ליה מעשרים אמה כסוכה וכמבוי מוקמינן ליה לעשרה שהוא הכשר סוכה נמי שנתנו לו חכמים שיעור אחר ידוע מן השיעורין הקבועים בשאר המצות, וכיון דמפקת לה מעשרים שהוא למעלה הרבה מגמל ורוכבו אוקמוה אעשרה, ודחינן דילמא לא נתנו בו חכמים שיעור אלא מניחו באיזה מקום שירצה והוא שיהיה למטה מעשרים דליהוי ליה היכירא ופרסומי ניסא, ומיהו אם הניחו למטה מגמל ורוכבו והדליק פשתנו פטור, דלא אטרחוהו רבנן, דלא לייתי לאמונעי.

ולענין פסק הלכה קיימא לן כרבינא דאמר משמיה דרבא, דלא שבקינן מאי דאיפשיטא להו לרבא ורבינא ונקטינן מאי דאידחי בגמרא בדרך דילמא בעלמא, וכן פסק ר"ח ז"ל וכן פסק רבינו הרב נ"ר.

דף כ"ב ע"א. אבא דכולהו דם. והא דלא קאמר אבא דכולהו עצי סוכה, ואע"ג דנפקא לן מחג הסוכות לה' מה חג לה' אף עצי סוכה לה' כדאיתא בריש פרק המביא כדי יין (ביצה ל' ב'), י"ל משום דאי מהתם הוה אמינא דשאני התם שיש בטול מצוה כשמסתפק מהם וסותר את הסוכה, אבל בסיפוק נזיין והרצאת מעות דליכא משום ביטול מצוה אימא דשרי, אלא דמדם ילפינן להו לכולהו.

דף כ"ב ע"ב. שממנו היה מדליק ובו היה מסיים. פירשתי באר היטב בתשובת שאלה (ת"א ס' ע"ט וס"י ש"ט) בסייעתא דשמיא.

חזינן אם הדלקה עושה מצוה מדליק מנר לנר. דהא ילפינן ממנורה דכל דליכא בזוי מצוה שרי ולא חיישינן לאכחושי מצוה, וכיון שכן הכא ליכא

לא אדליק בתוך שיעור זה אינו מדליק, דהא תנן (מגילה כ' ב') כל שמצותו בלילה כשר כל הלילה, אלא שלא עשה מצוה כתקנה דליכא פרסומי ניסא כולי האי ומיהו אי לא אדליק מדליק ולא הפסיד אלא כעושה מצוה שלא כתקנה לגמרי, וכן כתב מורי הרב ז"ל בהלכותיו.

ופירשו בתוספות ולא אמרו עד שתכלה רגל מן השוק אלא בדורות הללו שמדליקין בחוץ אבל עכשיו שמדליקין בבית מבפנים כל שעה ושעה וימניה הוא דהא איכא פרסומי ניסא לאותם העומדים בבית, ומיהו לכתחלה מצוה להקדים ולהדליק משתשקע החמה מיד דורזין מקדימין למצוות, ואמרינן לקמן (כ"ג ב') רב הונא הוה רגיל דחליף אפתחא דר' אבין נגרא חזא דהוה רגיל בשרגא אמר תרי גברי ורברי נפקי מהכא.

אי נמי לשיעורא. פירש הרב אלפסי ז"ל בהלכות שאם היתה דולקת והולכת עד השיעור הזה ורצה לכבותה או להשתמש לאורה הרשות בידו, ונראה מדבריו שאם כבתה מותר להסתפק ממותר השמן שבנר וכל שכן הוא שלא הקצה אותו אלא למצותן כל זמן שדולקת והולכת, הא כבתה מותר, דומיא דעצי סוכה ונויי סוכה שמותרין לאחר החג, אבל מקצת מן הגאונים אמרו דאם כבתה ונשאר שמן בנר ביום ראשון מוסיף עליו ומדליק ביום שני וכן בשאר הימים ואם נשאר בה ביום אחרון עושה לו מדורה ושורפו במקומו שהרי הוקצה למצותו, ולפי דבריהם יש לחלק בין זה לעצי סוכה ונוייה דהתם לא מקצה להו אלא לימי החג לפי שעשוין להשאר אחר החג ולא מקצה להו למצותן לגמרי, אבל שמן ופתילה שעשוין להתבער לגמרי כי יהיב להו בנר לגמרי מקצה אותן למצותן דאין אדם מצפה אימתי תכבה נרו ואם נשתיירו הרי הן אסורים שהרי הקצה אותן לגמרי למצותן, ודומה לעצי סוכה ונוייה שנפלו בתוך החג שאסורים כדמוכח במסכת ביצה בפרק המביא (ל' ב').

נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. פירש רש"י ז"ל לא ברשות הרבים אלא בחצרו שבתיהן היו פתוחין לחצר, ואם היה דר בעליה שאין לו מקום בחצר להניחה שם מניחה בפנים כנגד חלון הסמוכה לרשות הרבים, ואינו מחזור בעיני מדתנן ומייתנין לה בסמוך הניח חנוני את נרו מבחוץ החנוני חייב רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור מפני שהוציאה ברשות, ואם אין מניחה אלא בפנים וזה הניחה בחוץ ממש למה פטור ומי הרשהו, ואם אתה

[illegible]

10

והועיל לנו. ויש מן התפרשים נדחקין ויאמרו: דודאי אם לא הדליק בתוך שיעור זה מדליק כל הילה דהא חזן (מגילה כ:). כל שמאזניו כלילת כשר כל הילה אלא שלא עשה מזה כחוקה אבל חזן וזמן זה עשה מזהה כחוקה אלו דבריהם וז"ל. ולשון דאי לא אדליק קשה לפרש זה דמזה כחוקה אינו כל הזמן הזה דא"כ הוה להו למימר לאדלקין. ומ"ש רבינו ולא מקדימין ולא מאחרין יאל לי מזה שאתמו שם (שבת כ"ג:). תנא וכלד שאל יקדים ולא יאחר ויהא מפרשה כגז הנהי:

פרק רביעי

א כמה נרות הוא מדליק בתוכה. *מצותה שיהיה כל בית ובית מדליק נר אחד (לא)בין שהיו אנשי הבית מרובין בין שלא היה בו אלא אדם אחד. והמהדר את המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית נר לכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים. והמהדר יותר על זה ועושה מצוה מן המובחר מדליק נר לכל אחד בלילה הראשון ומוסיף והולך בכל לילה ולילה נר אחד: **ב** כיצד הרי שהיו אנשי הבית עשרה. בלילה הראשון מדליק עשרה נרות ובליל שני עשרים ובליל שלישי שלשים עד שנמצא מדליק בליל שמיני שמונים נרות: **ג** מנהג פשוט בכל ערינו בספרד שיהיו כל אנשי הבית מדליקין נר אחד בלילה הראשון ומוסיפין והולכין נר בכל לילה עד שנמצא מדליק בליל שמיני שמנה נרות בין שהיו אנשי הבית מרובים בין שהיה אדם אחד: **ד** יגר שיש לו שתי פיות עולה לשני בני אדם. מלא קערה שמן והקיפה פחילות. אם כפה עליה כלי כל פחילה ופחילה נחשבת כנר אחד. לא כפה עליה כלי נעשית כמדורה ואפילו כנר אחד אינה נחשבת: **ה** אין מדליקין נרות תנוכה קודם שחשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין. שכת או הויד ולא

הדליקה ובבתה וכו'. שם (דף כ"ב,) נכתב
אין זקוק לה וכן העלו הכללים:
נשמה דולקת וכו'. וזה הפירוש הראשון
שכתבתי למעלה כשם ההלכות ומאכן
למחלל הרמב"ן וז"ל שזעם ההלכות שמוחלל
שנער חטכה מוחלל לכל זכרי חול. ונראה לי אשילו
הכח חור וזמן שלא דברתי קצת מאותים שמוחלל
בשבת שבוים ראשון דכרע עליו חור שני ומדליקו
וקן בלאר הימים ויטעור ביום שני עושה לו
מזדחה ואורשו לפי שהוקצה למזדחה. ודעת רבינו
וההלכות לדמותן לעזי חטכה וזויה שמוחלים
לנאחר התא וכו"ש כאן שאשילו בעידוד דולק חור
שיעורו לא נאחר להשתמש ממנו אלא משום צור
מלואו וכן עיקר:

וְכָל הַשְּׂמִימִים וְכוּ' כִּן פִּסְקוֹ הַנִּלְמֹד כִּד
(דף כ"א:) דְּלֹאֵר פְּתִילֹת וְשִׁמְשִׁים
שֶׁאֵמְרוּ הַכֹּהֲנִים אִין מְדִלְקִין כִּין כִּשְׁכָּה מְדִלְקִין
כִּין כְּחֻטָּה כִּין כִּשְׁכָּה כִּין כְּחֹל וְאִמְרוּ מִיט
דִּכְּ קִבְר כְּחֵל אִין וְקוֹל נֵל אִסּוּר לִשְׁתַּחֲוֹת
לְאִמְרוֹ וְכִן פִּסְקוֹ רַבִּי הֵיטָקִים וְכוּ' :
וְנִפְלִי לְמַעֲוֹת שְׂמֹעַת וְכוּ' שֶׁס (דף כ"ב.)
מְבַאֵר אִסּוּר לְהַלְוֹת מַעֲוֹת כִּנְגֵד נֵר
הַחֹטֶה וּפְסָקוֹ הַנִּלְמֹד וְכִן הַסְמִיךְ הַרְבֵּה
וְהַרְבֵּה ז"ל לְאִסּוּר כֹּל תַּשְׁמִישִׁים וְשִׁקָּר:
נל

הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד (וישתכלה רגל מן השוק, וכמה הוא זמן זה כמו ויחצוי שעה או יתר. עבר זמן זה יאינו מדליק, וצריך שיתן שמן בנר כדי שתהיה דולקת והולכת עד שתכלה רגל מן השוק. הדליקה וכבתה אינו זקוק להדליקה (יד) פעם אחרת. הנשארה דולקת אחר שכלתה רגל מן השוק אם רצה לכבותה או לסלקה עושה: ך' יכל (וי) השמנים וכל הפתילות כשרות לנר חנוכה ואף על פי שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה ואין האור נתלית יפה באותן הפתילות. ואפילו בלילי (וי) שבת שבתוך ימי חנוכה מותר להדליק השמנים והפתילות שאסור להדליק בהן נר שבת, לפי שאסור להשתמש לנר חנוכה בין בשבת בין בחול ואפילו לבדוק (וי) זמעות או למנותן לאורה אסור:

א טור ס' תרע"ל סמ"ג שס: ב טור ס' תרע"ב סמ"ג שס: ג טור וסמ"ג שס: ד ע"י בטור שס: ה טור ס' תרע"ג: ו טור שס:

לחם משנה

דבר שיש לו שתי פיות עולה לשני בני אדם. כגון הה"מ ז"ל כגון שני פתחי בתי בני אדם וכו'. ואע"פ דבטיבן תחלה מיימין ותחלה משמאל וכי ה"פ לא מני למיהוי הכי וכדקשו התוס' אפשר דקובר הה"מ ז"ל בלא בעיין הכי אלא למחללה אבל לעיכובא לא ויבדעבד מילה:

ה נשאלה דולקת וכו'. כח הדינ"ר ז"ל ודעת רבינו ז"ל והסלכות ז"ל לזמורה וכו' וכמ"ש כאן שאפילו באזו נר דולק וכו' אלא משום כוז מלוא. והל"ת בעל"ס כוסה ונזייה נמי הי טעמא משום כוז מלוא וכמו שאמר שם בפ' כמה מדליקין (שבת דף כ"ב.) בעי מיניה מריב"ל מהו להסתפק מנזי' כוסה וכו' ואמר שם במסקנא אטוהון דכולהו דם כלומר כפי הדם הנפקא לן מקרא שלא יבטלו בגלל משני שלא יהו מלוא בזוית עליו. וז"ל דמכל מקום איכא טעמא אחריתא בכוסה לימים טובים והוא מינו דאחלואי

הנהגות פיזיות

אילו מזה כדו את מוסדו אלא מזה באין, וכן כתב רבנו שמוה שערד לפרש
 כי תעשה לך שבת ואם תדלוק נר של שבת אמר לדלוק אחיו של תעשה ע"כ
 ואביתו וט"ס היה תוס' לאי ראה והוא אייר במזר התקועה ע"כ: [ג] וכן
 נסקר ר"י אלס דהיי שקור האין ראה רחל דהרמזוא, ע"כ: [ד] ודלא כרב הונא
 ע"ש בס' סופרים לא משמע ע"כ כהנהגה בתחלת חזק, אכן באלס כתב נ"כ שאם
 בבית שיכול להשתמש במזרח, וטווי תר"ס אמר דהיינו משתמש בג' יחיד משמיע אבל
 אלו השם משמיע אמר להשתמש במזרח כמפורש בתוס' וכן נזכר לפרש ההיא דס' סופרים
 ע"כ: 1 [ה] ואמר ריב"ל כל השמנים שני נר ושמן וזו נזכרת ע"כ המבשר וכן
 אמר רבא מרש היה נר מנחה אמישחא דקאא וכו' דהיינו שני קק לרבי יצחק בריה
 דרב יהודה ברש פירקין, מכאן רבא דלא קא' את ר' ריב"ל אלא את תעשה ודלא כ"ס
 דר' ריב"ל אבר שבת שיהי נר שבת לא היה אימר כל השמנים שני נר ועוד דמשמע
 דקאא תיני שני קק ונתן כ"ס בבת מרדוקין כפדוש שאן מרדוקין לו בשבת ולא היה
 מנחה ע"ה אלא ודאי לא קא' אלא אמר תעשה, ע"כ: [ו] כ"י ודא אמר רב מנחה
 אמר ר' ואמר לה אמר ר' ודא אמר רב ודלא כרב השבת דמנחה בחול אבל לא בשבת
 ודלא כרב הונא דאמר רבא בחול ולא בשבת אלא באותן שמרדוקין לו
 של שבת ע"כ וכן פירש רבנו שמוה וזהו, ע"כ: [ז] אמר רבא ונחיד נר אחת
 להשתמש לאורה וכן פיר אבי לעיל ודלא כרב הונא ע"ש וכן אמר רב יהודה אמר רב
 אמר להנחות טעות וכו', ע"כ: [יבעל הענין כתב דקא השמנים של חול אבל

פ"ד א כמה נרות הוא מדליק וכו'. פי כמה מדליקין (שבת כ"א:) מ"ר מלות
הטעם נר איש וכו' והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן
המהדרין ב"ה אומרים יום ראשון מדליק אחד מדליק נר להעלות
מן המהדרין עשין מה שמהדרין עושין להעלות נר אחד לכל אחד ואחד מבני הבית ועושין
יותר מכן שמוסיפין בכל לילה ולילה כמנין נרות
של ליל ראשון ופי' מדליק נר אחד לכל אחד
ואחד, זה פירוש רבינו ונכון הוא:
ג מנהג פשוט בכל קרינו וכו'. פי"ב הוא
מנהגו:

ד גר שיש לה שתי פיות וכו'. מיתרם (דף כ"א) הם מלשנו ופירשני וזל לשני בני אדם לתהדרין עשוין נזל לכל אחד ואחד וכן פירשו בעשור. וזי נראה אפילו לשני מהדרין כגון שפסחי כתי שני בני אדם סמוכין זה לזה כדאי שסגר הוא לכל פסחא בעמק הסמוך לו אי נמי כגון שני בני אדם הנסמכין בפסחא אחד והם תלויים בעמקין ואזין סמוכין על שלחן אחד שכל אחד לרין להלילק, כך נ"ל:

מלך קערה וכו'. נס זה שם:
ה אין וכו'. שם (דף כ"א): תלמוד משתקע
החמה עד שחלה רגל מן השוק ופירשו
בגמרא דאי לא חלליק מדליק אי נמי נשעיו
והכלות שני פירושי' היה דולקם והכלת עד
השיעור הוא והכל לכבותה או להשתמש לחויה
הרעות בידו. והוא שצריך לימן לחזק שמן כדי
שהא דולק יחלוק עד השיעור הוא ושערה כגון
רבינו ושם מתבאר בהלכות ששעור עד שחלה
רגל מן השוק כמו אי שם אחר שקיעת החמה.
וכבר רבינו עבר זמן זה אינו מדליק וכן לשון
בגמרא מביא דאקמאר אי לא חלליק מדליק אלמא
אחר זמן זה אינו מדליק דאי לא שיעור זה מה

מדליק עשוה נרות ובליל
שלשים עד שנמצא מדליק
ב מנהג פשוט בכל עריו ב
מדליקין נר אחד בלילה
בכל לילה עד שנמצא מדליק
בין שהיו אנשי הבית מר
ד נר שיש לו שתי פיות
קערה שמן והקיפה פחילור
פחילה ופחילה נחשבת כנר
נעשית כמדורה ואפילו כנר

הרליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד ונשככלה רגל
ומן זה ראינו מדליק. וצריך שיתן שמון בנר כדי שתהיה
אינו זקוק להדליקה וזו פעם אחרת. הנשארה הולקת אחר ע
ן כל וזה השמנים וכל הפתילות כשרות לנר חנוכה ואף על
יפה באותן הפתילות. ואפילו בלילי ויש שבט שבתוך ימי ח
נר שבת, לפי שאסור להשתמש לנר חנוכה בין בשבת
א מנחם ס' תרע"א סמ"ג פ"ב ט"ז ס' תרע"ב סמ"ג פ"ב ט"ז ס' תרע"ג סמ"ג פ"ב ט"ז

להם

פ"ד ג מנהג פשוט בכל קרינו בספרד שיהיו כל אנשי הבית מדליקין נר אחד
בכל לילה. ואם לדעת רבינו וז"ל שמשמע שמהדרין מן המהדרין עושין
מה שמהדרין עושין וא"כ הר מנהג כמאל מהדרין מדליקין נרות כמנין אנשי הבית בכל לילה
ולילה בלי הספה וא"כ אין מדליקין נר אחד כלילה הראשון ואם הולכים ומתוספים לא אחת
בוותיהם וכמהדרין מן המהדרין נמי לא אחת ואי מדינת לא בעינן אלף אחד כלילה הראשון
וכן בכל לילה ולילה בלי הספה כלל וא"כ מנהג דין לפי דעת רבינו וז"ל לכאורה נראה
מנהג בטעות בשלמא לסירוב המפרשים דמפרשין דמהדרין מן המהדרין אין מדליקין אלף
נר אחד כלילה הראשונה והולכים ומתוספים ניחא. וי"ל דמ"מ לא היה מנהג בטעות כיון
דעדינן דקין ואע"ג דמדינת לא בני הספה אין נראה לנו למיעבד האי פשרה ולעשות
ההפסדה ככה"ל.

א (ה) לשון סוכת סופרים בב"ה בסמל מדרשן נר תוכה ואמר לחלוק בני ישן ואם אין לו אלא ישן מלבו באר ישן ישן ויחזר ואין מבדיל ממוקמי עד שכתב מס' וזה הקליר ישן נ"ב בקרבן על תוכה המוחלת אע"פ של סוכת צהור מלחלוק בני ישן, וכן מדר"ם נ"ב אימר בני ישן ע"כ: (ו) ויחזר צהור מששקע החמה עד שחלכה נל מן השוק נאי לאו ראי כבתה וקס לה לא ראי לא אדלק מדרשן אי נמי לשעורא, וזהו פסג שני השעורא וכן כתב ראבי"ה שטען בשם ר"ת דבתי תריחיה אולתן לקולא בשעורא ויבולא אדלק דבשל סופרים הלך אחר תוסקל אלא ר"ה אומר שנהר העם כלשון ראשון, אמנם מין שאין אנו מדרשן אלא בביתם כמבנים ואין אפילו פרסום גם לא לבני הבית א"כ כל און שאין בני הבית יושבים צדק פרסום גם אפילו עד עמוד השחר ע"כ. כתבו התוס' אלא ראשו בשלש' בנה מדרשן ושהא כדי ללכות עד קטן מבוא היה נהר רבני שטעון שאין חושב ודלקת נר בקרש שבת לאמר במלכות אחריו ואע"פ שמבדק בו שאין חושב שבת אלא א"כ התפלה ערבות וקדוש השבת שהרי אחר הדלקת נר היו צולק דנים ומבדקין פה ודלא כדברי ה"ג שפסק שאמר לחלוק נר של תוכה באר נר של שבת אלא בתפלה תלא מילתא כדאמרי פ' תפלה השחר רבי צ"ל של שבת בע"ש תנכם למרחץ וכו' ע"ל התוס' אמנם רבי מנחם ונתנה לערבות קודם שידלק שאין מקבל שבת עד שיסור מידו והר' שרדקב' או עד תפלה ערבות וראש' ששא באיסור אחר מוטלת אחר שידק הדלקת נר של שבת וכן נראה לענין ס"ה ודבאי ראיה מוטלת בתוספתא לשון גמר מלכות פ' מלכות

ולחזור ולהדליקה וכו' ויפה כיון לפי הי"א דסימן תרע"ה דס"ל דצריך ליתן בה שיעור השמן קודם שידליקנה דוקא שאם הדליקה בפחות ואחר כך הוסיף צריך לכבותה עיי"ש בדברי רבינו מוכיחים כן שכתב לקמן וצריך שיתן שמן בנר כדי שתהיה דולקת והולכת עד שתכלה רגל מן השוק והיה ליה לכתוב וצריך שתהיה דולקת וכו' ומינה ודאי דצריך שיתן בה שיעור השמן אלא נראה דמלתא אגב ארחה קמ"ל דס"ל כהי"א הנ"ל דמתחילה צריך ליתן בה שיעור השמן דוקא.

ח אין מדליקין נר חנוכה וכו'. בגמ' דף כ"א אמרו מצותה משתשקע החמה והיא היא כיון דקי"ל לא מאחרין ולא מקדימין אלא שיש לדקדק כפי זה שיש קפידא שלא להדליקה אפי' קודם אם כן בערב שבת היכי ליעביד שצריך להדליקה מבעוד יום עכ"פ ורבינו לא דבר בזה כלל וראיתי להר"ן על דברי הר"ף ז"ל שכתב וז"ל מצותה וכו' לאו למימרא שלא יהא רשאי להדליק קודם זמן זה דשבת יוכיח דצריך להדליק קודם וכו' אלא עיקר מצותה קאמר וכו' אבל מדברי בעל ההלכות ז"ל נראה דדוקא נקט משתשקע החמה ובערב שבת נמי מדליק אחר שקיעת החמה וכו' יוסף דאמר דמשתשקע החמה עד שהכסף העליון והשוה לתחתון יום ע"כ. ורבינו גם כן דס"ל כהר"ף ז"ל והוסיף עוד שאין מדליקין קודם שקיעת החמה ולא הזכיר מצוה כלשון הגמרא נראה שצ"ל על דרך הר"ן ז"ל אכן קשיא לי דאם אנו מחמירין בנר חנוכה שאינה אלא מדברי סופרין אנו מקילין בנר שבת טפי מכל שבת דעל כרחך בעינן הוספה מחול על הקדש דאליבא דמאן היא דאורייתא וכבר כתב רבינו פ"ה דהלכות שבת שצריך להדליק מבעוד יום קודם שקיעת החמה דמשתשקע הוי בין השמשות שהוא ספק יום ספק לילה ואיך נכניס עצמינו בספק שבת שהוא במיתה לכך נראה לענ"ד בדעת רבינו דאין הקפידא בקדימה אלא כשנותן בה השיעור המצטרך למצותה בצמצום שנמצא שמקדים ההדלקה ממש אמנם אם נותן בה שמן יותר משיעור מצותה באופן שתשאר דולקת עד דכליא רגלא דתרמודאי שפיר דמי וגם בדברי הר"ף ז"ל אפשר להעמיס כן עיין עליו בהורמנוטיה דהר"ן ז"ל ובזה הכל מיושב. וחפשי בספרים ומצאתי סברא זו בהרב ב"י סי' תרע"ב וגם הוא ז"ל שפסק שאין מקדימין ולא מאחרין פסק דצריך להדליק נר חנוכה קודם נר שבת הרי דעל כרחך מבעוד יום קאמר ושם ראיתי סברת הרב תרומת הדשן דאף על פי שמדליקין מבעוד יום מברכין משום דאי אפשר בענין אחר חשיבא הכשר מצוה עיי"ש וכן הכריח הפר"ח שם דמכיון דקי"ל דהדלקה עושה מצוה פשיטא דבעי ברוכי דאל"כ מאי אהני ע"כ שבח לה' יתברך ב"ה.

עבר זמן זה אינו מדליק. אפשר שכונתו אינו חייב להדליק ונפקא מינה שלא יברך. ואם כן לאותם שמאחרין

ואם המקרא וכו'. שם והפר"ח סי' תכ"ב כתב דקטן אפילו הגיע לחינוך אינו מוציא אחרים ידי חובתן אע"פ שהלל מדרבנן וכו' ע"כ. אמנם האור זורע הביאו הרב כנסת הגדולה שם כתב שמוציא עיין עליו.

הנה"ח

פרק ד'

א כמה נרות וכו'. ברייתא בשבת דף כ"א ובפי' מהדרין מן המהדרין חלוק רבינו עם התוס' שם ודברי רבינו נראין ועיין מ"ש לקמן. ומה שכתוב בספרי רבינו והמהדר את המצות בנוסח אחר כתיבת יד והמהדר את המצות.

ג המנהג הפשוט בכל ערינו וכו'. הקושי מבואר דלפי פירושו במהדרין מן המהדרין מנהג זה הוי דלא כמאן וכן הקשה הרא"ם ז"ל ולא תירץ כלום והרב לח"מ כתב בדרך פשוטה הוא נוטה למהדרין וכו' עיי"ש ולא ידעתי למה לא נפרש דמנהג זה הוא על פי דברי התוס' שם דס"ל דדברי בית שמאי ובית הלל לא קאי אמהדרין כדעת רבינו אלא אעיקרא דמלתא דנר איש וביתו וכו' עיי"ש ואם כן רבינו כתב שמנהגו כן הוא כלומר נגד פירושו וכן מצאתי להרב ב"י והרב ב"ח ז"ל והוסיף הרב ב"ח דמדכתב רבינו מנהג זה סתם משמע דהכי סבירא ליה ע"כ. וא"כ צ"ל דמשום שמצא המנהג כן לא רצה לבטלו כיון שיש להם על מי לסמוך למעשה ובאמת דזה הוא דקשיתיה להרב לח"מ ז"ל עד שהוצרך לידחק בדרך פשוטה ולדעתי החלושה אין הכרח לאחד מהשני פירושים מסתמיות דברי רבינו ז"ל אכן נראה לומר שהניחם במנהגם כיון שכן נתפשט בכל ספרד ומהטעם האמור. ולא אכתוב דקשה בעיני ריהטא דברייתא לפי פירוש התוס' דכי קתני והמהדרין מן המהדרין הוא מוכרח דמאי דקתני תו בית שמאי אומרים וכו' ארישא קאי ואם כן כלפי לייא הוא.

ד נר שיש לו שתי פיות וכו'. כן הוא לשון הגמרא דף כ"ג ולא סגי ליה דלימא עולה לשנים דהוה אמינא לשתי נרות דוקא אבל לשני בני אדם לא ומעתה הטור סימן תרע"א שכתב לשתי נרות היינו טעמא דאזיל לשיטתיה שהזכיר המנהג הפשוט כמנהג ספרד אשר לפי זה אין שייך למהדרין כמ"ש רש"י ז"ל ולכך כתב הדין לפי המנהג נראה לענ"ד. ולמ"ש הרב המגיד ז"ל דאפי' לשאינן מהדרין כגון שפתחי בתי ב' בני אדם סמוכין זה לזה בכדי שהנר הוא לכל פתח בטפח הסמוך לו וכו' ע"כ. ולפי פירוש זה צ"ל דאין קפידה לשתהיה נר חנוכה מימין ומוזוה משמאל דלא נאמר זה אלא לכתחילה וכ"כ הרב לח"מ ז"ל וזה לפי פירושו בבתיים אמנם בחצר יתכן לשני בני אדם בשני פתחים ושניהם בימין כמ"ש התוס' בשבת דף כ"א ד"ה מצוה להניח וכו' אהא גופא עיי"ש.

אם כמה עליה בלי וכו'. כתב הפר"ח ז"ל דבזה יש לזהר לכפות הכלי קודם שידליקנה דאל"כ צריך לכבותה

ושמעתי שכתוב בס' קב הישר ז"ל המנהג והטעם עיין עליו.

ב נר חנוכה וכו'. דף כ"ג והשתא דאמרת הדלקה עושה מצוה הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה כלום אשה ודאי מדלקת דאמר ר' יהושע בן לוי נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס ע"כ. נמצא דמההיא דריב"ל דנשים חייבות וכו' פשיטא ליה לתלמודא דאשה ודאי מדלקת להוציא אחרים וא"כ רבינו שכתב בפרק הקודם דין ד' כל שחייב בקריאת המגילה חייב בהדלקת נר חנוכה ושם ציין הרב המגיד ז"ל מהך דריב"ל גופא ובריש פ"א ביאר רבינו דנשים חייבות כאנשים מעתה הדבר ברור דלא הוצרך לבאר כאן דין האשה מאחר שכבר הזכירו ומכ"ש דמכיון שלא הוציא אלא אלו מכלל דאשה כשרה להדליק והמפרשים ז"ל עמדו בזה ולענ"ד נראה פשוט גמור הוא עיין להרב כנסת הגדולה והפרי"ח סימן תרע"ה. ובקטן שהגיע לחינוך נחלקו ג"כ ז"ל והדעת נוטה שכיון שאין לו שום חיוב מצד עצמו אינו יכול להוציא מי שהוא חייב גמור.

הדליקו כפנים וכו'. הקשה הרב חיים אבואלעפיא נר"ו דבפ"ט דביאת מקדש כתב רבינו הטיבה הכהן כפנים והוציאה בחוץ והדליק הזר כשר והשיגו הר"א ונתן טעם מן דהוי דמי לשחיטה דכשר לכתחילה ומאי שנא מנר חנוכה דבעינן הדלקה במקומה בפ' במה מדליקין מדמינן נר חנוכה למנורה אי מדליקים מנר לנר משום ביזוי או משום אכחושי עכ"ד ומאי דנראה לענ"ד דהתם הוא מוכרח דכיון דכשירה בזה לא משכחת לה אלא בהוציאה לחוץ ונר חנוכה שאני בזה דתליא בפירוטומי ניסא וכל עוד שאינו מדליקה במקומו אין כאן פרוסום נס משא"כ לענין ביזוי או אכחושי שייך זה ודו"ק.

שהרואה אומר. נתבאר שם ועיין להרב מגן דוד [ט"ז] והפרי"ח סימן תרע"ה.

ולא הנחה. קשה קצת דלמאי איצטריך לומר ולא הנחה דנראה שפת יתר ותו דמשמע דאם הנחה עושה מצוה הוה סגי ליה ולא היה צריך להדליקה מחדש ואין נראה כלל דהא זאת העששית מסתמא לא הדליקה מתחילה למצות חנוכה אלא לשבת וא"כ היכי נפיק וכי גרע מהדליקה חרש שוטה וקטן דלא יצא. וראיתי להפרי"ח סי' תרע"ה שנגרש מלשון זה ותירץ דה"ק דסגי בכיבוי ולא בעי הגבהה וכו' אי נמי דרבינו איירי בעששית שהדליקה מערב שבת למצות חנוכה וכו' ע"כ. והראשון נראה ועוד נראה משום דבגמ' דף כ"ב אייתו כל הני שהזכיר רבינו לבעיית אי הדלקה עושה מצוה או הנחה ומסיק דהדלקה עושה מצוה לכך הזכיר דאין בהנחה שום מצוה דקאי לכל החלוקות שהזכיר ודו"ק.

להדליק אחר הגבלת הזמן לא יברכו כלל בין לדעת רבינו בין לדעת הר"ף ז"ל לכל הפירושים ועיין להרב המגיד ז"ל.

נשארה דולקת וכו'. עיין מ"ש הרב המגיד ז"ל ומכאן למד הרמב"ן וכו' ונראה לי אפילו כבה תוך זמנו וכו' ע"כ. הך ונראה לי קאי אהרמב"ן גופיה לא שהבין הרמב"ן כן מדברי ההלכות והוא מבואר הרבה ומעתה לא ידעתי באיזה כח הקשה עליו ריא"ז אשר סביב הר"ף ז"ל וצ"ע בדברי הרמב"ן שהביא מגיד משנה פ"ד דחנוכה שכתב בשם רבינו שאפי' כבה הנר תוך זמנו שמותר להשתמש ממנו ומדברי רבינו לא משמע כן עכ"ל והדין עמו שמדברי הר"ף לא משמע כן אמנם בדקדוק דברי הרה"מ ז"ל לפי האמור אין כאן שום תפיסה על הרמב"ן ז"ל.

ו כל השמנים וכו'. מדהתיר ז"ל השמנים והפתילות אפילו בשבת של חנוכה משמע דאפילו תשמיש של מצוה אסור לאור נר חנוכה דאל"כ נחוש שמא יטה וכ"כ הר"ן ז"ל ודלא כבעל המאור שם שהתיר תשמיש של מצוה ושם מחלוקת בין מאן דאמר אסור להשתמש לאורה למ"ד אסור להרצות מעות לפניו דדוקא זה נאסר שהוא תשמיש של חול ורבינו כתב [שם] אפילו לאפוקי פ"י זה והדבר מבואר הרבה והיינו טעמא דכיון שעל ידי נס שנעשה במנורה נתקנה עשאוה כמנורה שאין משתמשים בה כלל וכ"כ ז"ל.

ז מצוה להניחו וכו'. פירש רש"י ז"ל משום פרסומי ניסא ולא ברה"ר אלא בחצירו שבתיהם היו פתוחים לחצר והתוספות פירשו דמירי דליכא חצר אלא בית עומד סמוך לרשות הרבים דאם יש חצר לפני הבית מצוה להניחה על פתח החצר וכו' ע"כ. ונחלקו הפוסקים ז"ל בזה ודברי רבינו סתומים. ומ"ש בספרי רבינו בטפח הסמוך לפתח בנוסח אחר כתיבת יד בטפח הסמוך לכותל.

מניחה בחלון הסמוכה לרח"ד. נראה דמבפנים קאמר וכפירוש רש"י דאי מבחוץ אפשר שתהיה למעלה מעשרים אם תהיה העלייה גבוהה כל כך.

ח בימי הסכנה וכו'. שבת דף כ"א ובדף מ"ה פ"י רש"י דגזרו גוים שלא להדליק אי נמי ביום חגם שאין מניחין להדליק אלא בבית ע"ז שלהם ע"כ.

וצריך נר אחר וכו'. שם. ומנהגינו להדליק עכ"פ נר אחד נוסף ע"ג הנרות למעלה מהם וקורין לו השמש והרב כנסת הגדולה סי' תרע"ג הביא משם שר"ת בנימין זאב ז"ל סימן לדבר שרפים עומדים ממעל לו דתיבת לו היינו הגמטריא של מנין הנרות שמדליקין בכל השמונה לילות. ובאזמיר יע"א ראיתי נוהגים להדליק השמש בשוה לשאר נרות אך רחוק מאותם שהם חובה וכדעת הגה שם והשלטי הגבורים בשם רבני צרפת הביאו הרב כנסת הגדולה שם כתב להניחו למטה משאר הנרות עיי"ש. ומ"מ קצת נוהגים להוסיף עוד נר אחר באותו חדר מלבד השמש

הפתחים של איש אחד מכל מקום כיון דלא ידעי להדליק נפתח אחד איכא חשדא לומר כשם שלא הדליק וכו' אבל לדין להיכרא לבני הבית ידידי טהדליק נפתח אחד איכא חשדא מהפתח השני שלא הודלק שם שהרי הם יודעים ששני הפתחים של איש אחד ופשוט הוא מיהו טהגהות מיימנויות (פ"ד) (א) כחורים דברי ספר התרומה על שם רבינו שמחה ולא כתב שם והם יודעים אבל נפתח ונמרדכי כתוב גם כן והם יודעים וכו'.

וזגראה שאין להקל וכו'. נראה דדברי רבינו הם לפי זמנו שהיו מדליקין נפתח הבית הפתוחה לחצר אלא שהיו מדליקים נפתחים ולא נחקו וכיון שלפעמים פתוח איכא חשדא מהעובדים וכו' וכן כתב בסוף סימן תרע"ג אבל למנהגינו שמדליקין נפתח הסורף אין היכרא כלל לא לבני רשות הרבים ולא לבני החצר וליכא חשדא וכו' ירוסם (נ"ט פ"א ס"א) ועתה טהגין להדליקה מנפתים לפתח הסמך לרשות הרבים ויש שטהגין להדליקה מנפתים לפתח הסמך לחצר משום דשכיחי גוים וגנבים ועוד שאין רגילין לקטוע מזוזה לפתח הפתוח לרשות הרבים משום גוים שיטלו אותה ויש מזוזה לפתח הפתוח לחצר ויהיה מזוזה לימין ונר חטטה משמאל עכ"ל אלא דלא היו טהגין כלל להדליק בבית הסורף כמנהגינו אלא או נפתח הסמך לרשות הרבים או נפתח הסמך לחצר ונפתים וכמ"ש ה"ר יואל הלוי לעיל.

תרעב

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

(ב) נר חנוכה שלא הדליק כלילה אין לו תשלומין: מי שלא הדליק כליל שלישי אלא שני נרות:

א(א) ב מצותה מסוף שקיעת החמה עד חצי שעה מן הצדקה וכו'. נפרק כמה מדליקין (שנה ס"א): מניא מזוזה משתקק החמה עד שחלה רגל מן השוק וכתב הר"ף (ט) והר"ש (פ"ג) דשיעור שחלה רגל מן השוק היו כמו חצי שעה אחר שקיעת החמה ומפרש בגמרא דהייט לענין דאי לא אדליק מדליק ואי נמי לשיעור וכתב הר"ף (ס"א) והר"ש (ס"א) אי נמי לשיעור כלומר שצריך ליתן שמן למוכה כדי שיהא דולקת והולכת עד השיעור הזה אם בן היטה דולקת והולכת עד השיעור הזה ורצה לכתוב או להשתמש

הבית (ג) והם יודעים ששני הפתחים של איש אחד. ונראה שאין להקל ואף לדין איכא חשדא כיון שמדליקין בפתח (ט) הבית העוברין רואין שלא הדליק ואיכא חשדא:

סימן תרעב

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

(א—ב) תחלת זמן הדלקתן וסופו ואם יש להם תשלומין: שיעור השמן שנותן בהן: אם יכול לכבותם או להשתמש לאורן אחר שדלקו כשיעור:

א—ב מצותה מסוף שקיעת החמה עד חצי שעה

לאורה הרשות ידו: ואהא דאמרינן דאי לא אדליק מדליק כתב הר"ש (ס"א) אבל מכלן ואילן עבר הזמן הילך אף על פי שמתוך חירוק אחר ראוי להחמיר ולהדליק נר חטטה בחלל הלילה ומשמע מדבריו דהייט לכתחלה אבל אם עבר ולא הדליק ידליק מספק וכן כתב הפוסקים (ס"א ד"ה ד"ה) כשם ר"י פורת ולא היה לו לרבינו לכתוב ודלא כהרמב"ם (פ"ד ה"ה) שכתב עבר זה הזמן אינו מדליק מאחר שאף לדברי האומר מדליק אינו מדליק אלא מספק (ג):

(נ"ט פ"א ס"א) ועתה טהגין להדליקה מנפתים לפתח הסמך לרשות הרבים ויש שטהגין להדליקה מנפתים לפתח הסמך לחצר משום דשכיחי גוים וגנבים ועוד שאין רגילין לקטוע מזוזה לפתח הפתוח לרשות הרבים משום גוים שיטלו אותה ויש מזוזה לפתח הפתוח לחצר ויהיה מזוזה לימין ונר חטטה משמאל עכ"ל אלא דלא היו טהגין כלל להדליק בבית הסורף כמנהגינו אלא או נפתח הסמך לרשות הרבים או נפתח הסמך לחצר ונפתים וכמ"ש ה"ר יואל הלוי לעיל.

תרעב א מצותה מסוף שקיעת החמה וכו'. משנה א) נפרק כמה מדליקין מזוזה משתקק החמה עד שחלה רגל מן השוק ופירש רבינו דמסוף שקיעה קאמר וכן כתב במרדכי הארוך פירוש סוף שקיעה היינו אלא הכובעים דשרגא נביהרא מאי אהני וכן ה"ד קאמר (הפנים י"ב) כל תענית שלא שקעה עליו החמה לא שמי תענית היינו אלא הכובעים ומתחלה שקיעה עד אלא הכובעים ארבע מילין כך פריי וכ"כ טהגהות מרדכי שלט (פ"ה מנה) ונראה דפירוש זה הוא לשיטת רבינו חס דשקיעת החמה היא קודמת למשתקק כמ"ש לעיל בסיומן רס"א (פ"ג) אבל לה"ר אליעזר ממך דמשתקק משמע לשון הקדמה קודם משתקק הכי נמי לגבי נר חטטה וכו' נספר ירמיה סוף הלכות שנה (פ"ה רעד) וזה לשון וזה דפניא נגר חטטה מזוזה משתקק החמה בעוד יום קלם קאמר וכו' ומיהו לעיל בסיומן רס"א הסגל דרוב הגדולים מופסים דברי רבינו חס וכ"כ מהר"י גתרומת הדשן סימן ק"ג וכ"כ נספר לידה לדרך (מאמר רע"י כלל שמי פרק ש"י) והכי משמע מלשון הר"ש (פ"ג) שכתב הילך אף על פי שמתוך חירוק אחר ראוי להחמיר ולהדליק נר חטטה בחלל הלילה וכו' מדנקט תחלה הלילה דהייט אלא הכובעים כדליתא בריש גרוס (ג) אלא דלן להדליק קודם אלא הכובעים מיהו דוקא לכתחלה אבל אם הדליק מפלג המנהג האחרון ואילן יאז מדיעבד וכ"כ בארסות חיים הביאו ג"ח יוסף וכן השלים אטור מדליק בבית הכנסת בעוד היום גדול דכיון דאי אפשר כדעבד דמי וכן נערכ שנה לכל אדם וכדאי הוא ה"ר אליעזר ממך לסמך עליו בשעת הדחק:

דרכי פשה

בשמאל עכ"ל ולזה איכא היכרא לעובדים ושבים אף על גב דמדליקין בפנים אבל בזמן הזה שמדליקין בבית החורף דהיינו בפנים ממש וידוע ששם ליכא היכרא לעובדים ושבים כלל אפילו אם יש לבית הרבה פתחים אין צריך להדליק רק באחד וכן הוא הסנהג ונראה דמטעם זה אין נוהגין גם כן להדליק בטפח הסמך לפתח דמה לי סמך לפתח או רחוק ממנה מאחר שאין היכרא רק לבני אדם שהם בחדר שמדליקין שם והם יודעין דלשם וחנוכה גדלק שם כן נראה לי:

חדושי הגדות

אינו דאמי מעלתא כך לא הדליק מאחר אבל אי לא משום חשד אינו דאמי מעלתא לא היו מושדים אותו נני הפיר כיון שידעם שיש לו שני פתחים והשתא ניהא דקאמר לדין שאנו מדליקין נפתים די נאחר מהם שאין היכרא אלא לבני ביתו וכן יודעים ששני הפתחים של איש אחד ואין כלל חשד משום אינו דאמי מעלתא גם נני ביתו אין מושדים אותו כי יאמרו שהדליק מאחר והשתא גם כן ניהא היכא דברית דאי איכא חשדא אחריתא ליכא חשדא דהכא נמי לא אמרינן דאמי למיטעיה אלא משום דאיכא חשד דאינו ידע שזה הבית יש לו שני פתחים וק"ל (מהר"ם): (ג) נני לדקוק כמה שכתב וס' יודעים ששני הפתחים של איש אחד משמע שמימיהם שזו מדליקין מתוך היה הפחד משום שלא ידע ששני הפתחים של איש אחד הלא מטאיר הוא בגמרא שגם סמן שהיו מדליקין מתוך ידעו ששני הפתחים של איש אחד ולא היה הפחד אלא משום איש עובר נפתח אחר ורואה שלא הדליק כה יאמר כשם שלא הדליק כה כך לא הדליק מאחר אף על פי שידע שיש לו פתח אחר ואם כן ה"ל למיכב טעמא דלדין מותר לפי שאין היכרא אלא לבני הבית והם יודעים שהדליק ט וצריך לומר דאין הכי נמי דכן ר"ל שאין היכרא אלא לבני ביתו והם רואים שהדליק מאחר וס' הם יודעים ששני הפתחים של איש אחד דהא אפילו העובדים יודעים ששני הפתחים של איש אחד (מהר"ם):

הגדות והערות

תרעב א) נדצי"ז כ"רי"תא: (ב) כן הוא הלשון בדפדפי כ"י, ועיין בראש שלפניו שלפני חובה "אם" איתא "אי"י" ועיין בחפארת שמואל שכ"ל ועיין שם בקרבן נחבאל אות ר' ועיין התעוררות התשובה סימן זה משי"כ בדברי הבית יוסף אלו: (ג) עיין חידושי הרשב"א שמשמע ממנו דלאחר הזמן מדליקין רואי ולא משום ספק עיי"ש והובא שיטה זאת במגיד משנה הל' חנוכה פרק ד' הלכה ה' וכן כתב הכנסת הגדולה בשם הראג"ח שדעת הטור באותה שיטה שכתב משנה וכו' כתב הפרי תרש עיי"ש:

ומ"ש ואם עבר כ"ז הלילה ולא הדליק לא ידליק ביום המחרת וכן לא ישלים בלילה שלאחריו וכו'. זה לשון המרדכי בפרק כמה מדליקין (פי' רס"ה) השיב רבי מאיר (משי' מהר"ם מרוטנבורג ד"ס סי' תל"ד) נגד תנוכה שלא הדליק כלילה כך דעמי טעה דכיון שלא הדליק שוב לא ידליק ודיתוי הוא (ח) כדמציא מלומה משתקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק דאי לא אדליק מדליק משמע שלא עשה מלומה מן המונח וכו' אין פרסום הנס ניכר וכל שכן בשאר לילות לא ידליק עכ"ל ומלמתי כתוב בתשובה אשכנזית (שו"ת מהר"ל סי' כח) דלא צא הר"מ לומר אלא דאיתו לילה אין לו משלמין אבל אלילות אחרות לא קאי דנס כל יומא איתיה וליה דין לרין טעם וכן איתא בגאווה (שם פ"ג סי' לא) ולא דמי לעומר (פי' לעיל סרי"ג פס"ג) דהתם משום דכתיב (ויקרא כג טו) תמימות תהייה אבל הכא כל חדא מלומה נאספי נפשה היא ומה שמוסיפין משום הידור הוא ע"כ וכן כתב הרוקח (פי' רטו עמ' קנח) וזה לשונו אם לא הדליק לילה אחד לא ידליק למחר או לילה האחרת

ומ"ש ודלא כהרמב"ם שכתב וכו'. שם בגמרא כנחה אין זקוק לה ורמינאו מלומה משתקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק מאי לאו דאי כנחה הדר מדליק לה לא דאי לא אדליק מדליק ואי נמי לשיעורא ומפרש הרמב"ם דלישני לא פליגי ומשום הכי פסק נמי כלישנא דאי לא אדליק מדליק דאלמא דלאחר שכלה רגל מן השוק שוב אינו מדליק כלל דאין לפרש דלאחר כך נמי יכול להדליק אלא דלא עשה המלומה כמקומו דאם כן לא ה"ל למימר דאי לא אדליק מדליק אלא ה"ל למימר לאדלוקי וכן כתב הרב המגיד מיהו נשאר מפרשים נראה שפרשים גם כן כך ללשון ראשון ואף על פי כן כתבו שיכול להדליק כל הלילה לפי שחופסים דהני לישני פליגי ובשל סופרים הלך אחר המיקל וכ"כ ראש"י שאלא בשם רבינו חס דנהני תרומיהו אוליין לקולא בשיעורא ונדלא אדליק (ח) וזה דעת רוב הפוסקים שיכול להדליק כל הלילה וכמו שכתב רבינו והכי נהוג: ורעבנין הלכה בשיעור השמן כתוב בהגהות מיימוניות (פ"ד ה"ה אות ג) ובסמ"ג (הל' תנוכה ר"ב פ"ד) בשם ר"י דנהנו העם כלשון ראשון דלא נענין שום שיעור והיינו כראש"י בשם רבינו חס אבל דעת הפוסקים דנענין שיעור לשמן וכלשון שני ונראה דאף ר"י לא להלכה אמר אלא ליתן טעם למנהג העולם כמבאר בסמ"ג אבל מדינא לרין שיעור (ח) והכי נקטינן מיהו ה"ר ירוחם (נ"ט פ"א ס"א ע"ג) כתב דיש מהגאונים שכתבו דאפילו אחר שיעור זה אסור להשתמש לאורה עכ"ל ומהרש"ל בתשובה (פי' פ"ה) כתב הטעם דאסור מפני הרוואה שלא ידע לחלק אבל יכול לבטלם עכ"ל ומיהו המנהג להחמיר שלא לבטלם ואסור להחיר להן וכמו שכתב רבינו לעיל בסיומן מר"ע: ועוד נלע"ד דכיון דאיכא חרי לישני ורוב פוסקים מפרשים דפליגי ור"י ורבינו חס כתבו דנהנו כלשון ראשון וללשון ראשון אסור לבטלם או להשתמש לאורן לאחר שדלקו השיעור שהרי ללשון ראשון לא הוזכר שום שיעור והכל שזה אם כן מדינא נמי אסור ואף על גב דקיימא לן כלשון שני דלרין ליתן שמן נגד שדליק חצי שעה היינו דוקא להחמיר או תופסין כמותו אבל לא להקל ולכן יראה דאף לעצמו אין להקל לבטלם ואין לרין לומר שלא יורה כך לאחרים ודלא כמו שכתב מהרש"ל דיכול לבטלם וכן כתב בספר צידה לדרך (שם) ויש מדקדקים שלא לבטלם ולא להשתמש לאורה האיל ויש השמן למלומה עכ"ל ובמסכת סופרים (פ"ג ה"ג) איתא להדיא ואין מגביהין ממקומו עד שיכבה ואף על פי דבהגהות מיימוניות (שם אות ד) מפרש דהיינו דוקא כששם ט שמן כשיעור מלומה לא אכתבר לן מנא ליה לפרש כך להקל ולקמן בסוף סיומן מר"ע (פ"ה) יתבאר דאפילו לאחר שכבה מעצמו (ח) אסור: פסק נראה דאפילו ללמוד אסור משעה שהגיע זמן הדלקת הנרות שאל יערד בלימודו וישכח מלהדליק וכדן דיקת חמץ לעיל בסיומן חל"א (קע"ד) עיי"ש (ח) ואפילו החמץ ללמוד פוסק ומדליק הנרות וכמו שקבעתי בהלכה לשם (פ"ד) ואפשר דאף לה"ר יונה דמיקל בחמץ מודה נגד תנוכה דלרין להפסיק דהא למד לישנא אם יעטר הזמן דרגל מן השוק שוב אינו מדליק אם כן ה"ל מלומה עוברת ופשיטא דלרין להפסיק. ע"כ הפסק: כתב המרדכי (פי' רטו) וכן הא דנצי הכא שיעורא דמשתקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק הני מילי לדידהו שהיה לרין היכר גדול אבל אין אין אנו חוששין כלל ע"כ וזה כמו שכתב בסמ"ג דמה שנהנו להקל בשיעור השמן דסבירא ליה דאין אנו לרין לשיעור כיון שמדליקין בפנים ואין שם פרסום הנס אלא לבני הבית או שאל נהנו העם כלשון הראשון שחופסים אותו עיקר דלא נענין שום שיעור: וזה לשון דרשות מהר"ם מאוסטר"י (מנהגי מהר"ם פי' קק"ה) בספר המלומה ו' כתב שזמן הזה אין שיעור לנרות תנוכה וכו' ומלמתי טעמא אמר שמי שירצה יקח נרות קטנות אף על פי שאין דולקים כי אם זמן מועט ואפילו הכי [אין] ה' נכון ליקח מעט שיעור

דרכי משה

דהא לאחר שיעורן מותר בהנאה ולא שייך הידור מצוה אלא בשעת המצוה ואין ראיה מנרות חנוכה של בית הכנסת שהמנהג לעשותן רק גדולות דשאני החם דאיכא מצוה להדליק נרות כל היום כן ג"ל: (ב) ובפרד"י ריש במה מדליקין (פי' רס"ה) ואני מרדכי קשה לי דהא אמרינן הותר ביום ח' עושה לו מדורה וכו' ותיירץ מהר"ם דהתם מיירי שלא נתן בו אלא כשיעור עכ"ל וכן כתבו הגהות מיימוניות (פ"ד ה"ה אות ד): כתב הרשב"א בתשובה (ח"א) סימן תקל"ט והביאו הר"ן ריש במה מדליקין (ט. ד"ה שמע מינה) אם לאחר שהדליק בא לחקנה וכבה בשוגג אין זקוק לה ואם רוצה לחזור ולהדליקה אין מברך עליה דמצות הדלקה כבר עברה עכ"ל: ובתרוסות הרשן סימן ק"ב דאף בערב שבת כשמדליק קודם בין השמשות אם ככתה אין זקוק לה:

הגהות והערות

[ד] כן הוא הגירסא בטור הנדפס עם דפוס ב"ח ובכתב"י ובדפוסים הקדמונים. ובטור הנדפס עם דפוס ב"י פייבי די שאקו ובנדפס הגירסא ורואים "בביתם" וכתב בחידושי מהרצ"א סימן זה (ח ע"א) שגירסא זו אינו מדויקת: [ה] עיין משי"כ בהגהות והערות בבית סימן זה אות ז': [ו] בסמ"ג מהר"ם שלפנינו (מהר"ם מכן י-ט) איתא "ובסימני אשירי כתב": [ז] הדברים האלה הביאם גם הרדכי משה (סימן זה סי' א) עיי"ש ובדפוסים שלפנינו נוספה שם תיבת [אין] ובהתבונן בדברי הרדכי משה והבית חבין נוסחתם ואין כאן מקום להאריך (ו' יעקב בכרך הפניה דפוס קניסברג): [ח] בדפוס"ד בית יוסף ליתא

16

ו. חוספות הם (ד"ה דף)
בסם הרי"י פירש וכן
משמע מדברי הראשונים
(ס"ט):

ו. עוד (שם חת"ת) וספק
האם רבי יצחק נבי יודע
וכן הסב המהרש"ל (שם)
ועל יסודו של ספק פירש ק"י,
בס"ט מהר"ם מהשטות
ועל סמך פירש מהר"ם חת"ת:
ספק (ד"ה):

תרעב א. תימנל דרש
שנת דף כ"ה (נ"ג):

צינונים לרמ"א

תרעב (ז) טור (שם פירש)
הרמ"א בשם חוספות (שם)
א. ג ד"ה דף: ר"ל שיהא
השם חסיד שם ק"י:

(ז) דברי עצמו א"י:
(ז) נ"י שם חת"ת) פירש
הרמ"א בשם מהר"ל (שם)
פירש (ז) ואגודה (שם פירש)
א. מהר"ם שם וזה דף בסם
הרמ"א מהר"ם מהשטות
ועל סמך פירש מהר"ם חת"ת:
פירש (ז) שם שלק פירש
ק"י דברי עצמו (נ"ג)
הסב א"י ג ד"ה (ל):

עשרת קנים

תרעב א. זה חסון, ואם
הקנה לבנות, והרי"י
טען שכן לר, אף שכח
עצמו אסור להשתמש
לאורו, כן משמע פירש
הרמ"א (ז):

ב. כמו שאר בני אדם, וזה
כל הדליק פני החול של
אחר, הלא, אין צורך
להדליק בראש, אלא ישלים
מה שחסר, ואין צורך לבדוק
בסם אחר, שכן כיוון
ודעתו היה על סמך הנהגה
שנפוצה לאורו הלילה
(מהר"ם ל"ג סוף ג):

הנהגת הסמ"ע

תרעב פירש ג וכן יבוא
להשתמש אורה לאחר
זה חסון, אבל מ"ז ד"ל
(שם מהר"ל טען מן סמך
וכן שלא כינה וחלוק
אין להלך להשתמש
לאורו):

א. אבל אם כבר זה חסון
ועל הדליק מדליק וחלוק
כל הלילה, וזה ד"ל
(מהר"ל טען סמך דאין וכו'
[אלו עד חסון] שצריך היה
[פירוש] אבל לאור
הנהגה (עבר וכו'):

יד אפרים

תרעב (ז) פירש א"י לא יתכן
כלל אם לא בפרט שבת,
(ע"ל):

והוא פירש א"י ואפילו התחיל
פירש, צ"ל, דהא קיימא לן
בסימן תרע"ב (נ"ג) וכן
ובסמך ורובן אם התחיל
על סמך אף אם התחיל
באסור, הריא דאיכא
שבת, ע"ש, ומה שהביא
הסמ"ע (ז) ע"ש שם
והסמ"ע (ז) א"י דהא
הוא באוריות, שכל שלא
ביטל היה הוביחא

ואוריות, וזהו ענינה דאין
פירש (ז) כולל ביום טוב שני רובן א"י צריך להפסיק אף על פי שאינו חר"ל (ז) וכן מה שכתב בספר שו"ת אפרים (א"י) (פירש ג) (ז"ה וזה בחלוקה):

תרעב והוא פירש א"י אבל לא להפסיק, ר"ל, להחליט בו בשבת, ודוקא כי חטבה מותר בין ראשו להשתמש אורו, מה שאין כן השמש שפירש בו, בין שפירש להשתמש לאורו, חיישין ולכא אור לאשתמש
ביו, ובין שאינו דולק יפה חוששין שם יט, וזוהי הפירא שכתב כאן, נראה שר"ל שכן מוחין בלשון חסיד, ונקט בפרט לר חטבה, ולא נקט מוליקין בהם בלשון חסיד (שם כא, ג) וי"ל דבשילוב
פירא נקט, שכתב ואפילו בליל שבת ט"ז, וביליל שבת א"י חסיד ר"ל לר חטבה ולא להשתמש, לכן נקט בלשון בפרט לר חטבה, ובהא אפילו בליל שבת ט"ז, מה שאין כן השמש שאינו כר חטבה ומותר
להשתמש לאורו, אסור להחליט בו בשבת אם הוא חסידים ומחילות הסמ"ע:

דנהגו אסור לנכות ולהשתמש, אין להקל, וכן פסק דה לדרך
(מהר"ם ד' כלל ז' פ"ג, ע"כ): זה אינו צריך ליהדר, ודליק כשהוא
לילה וכי ביתו מקובל יחד (מעגלי דקד הלכות חטבה ט"ז, א) ועוד
להדליק קודם אכילה (מהר"ם ר"ל שיהא מונחי חטבה שבת ק"א).

ורש"ל (ס"ט) כתב דאפילו ללמוד
אסור משהגיע זמנו, (ז"ל ואפילו
התחיל פוסק, כמו שכתב סימן
תל"א סעיף ב' (נ"ה), וכן פסק
ב"ח (ס"ט ד"ה ספק), ונראה לי דמי
שלא התפלל מעריב מדליק קודם,
דאינה צריכה זמן כל כך, ליכא
למימש שמה ישנה מעריב, וכן כתב
בנפחת הגדולה (מהר"ם) שהוא טעם
כן: ו ב"ה הלילה, כב"י (סמך)
הרמ"א ד"ה (ל"ה) כתב דהוי ספקא
דינא, ואם כן משמע שאין לנכך,
אבל מדפסקה כש"ע, משמע דעתו
שינכך, ורש"ל (ס"ט) כתב דוקא עד
הנחת, וא"כ אחר חלות אין לנכך, ובהנהגה מ"מנויות (מהר"ם ד' א"י ב)
כתב כל זמן שני הבית נעורים, אפילו עד עמוד השחר, ע"כ, וכן
נראה לי להורות, אבל אם ישנים אין לנכך עליהם:

תרעב א. בשרים לר חנוכה, (ז"ל) אבל לא (ז"ל) (להשתמש)

וממילא מותר להסתפק מהם, הוא הדין כנחה מעצמה תוך השיעור דשרי ליהנות, דגם זה מקרי אחר השיעור, כיון שאין זקוק עוד
להדליקו אין עליו שום מוקפה למחמה, אבל הראשונים והטור מתקנין מה שפיר כמו שכתב ב"י, ולא הותרו להאכיל החילוק, משמע
משמע כן, שהרי כאן לא כתבו היתר אלא אם נתן בו יותר מהשיעור, ובסימן תרע"ז כתב (מהר"ם) היתר מן השמן כ"י, משמע דהיתר
מן השיעור משתמח הכנים שם כשיעור, על כן יפה פסק כש"ע דמותר לנכות אחר השיעור, וכן כתב רש"ל נקטור דמי חטבה שלו
כתביו וכו' (סימן ס"ט), רק שזכר שם שאסור להשתמש לאורם אם לא כינה, מפני הרואה, פירוש שהרואה סבור שאפילו תוך השיעור מותר
להשתמש לאורו, אבל אחר הכינוי מותר ליהנות מהם אם כבר דלקו כשיעור, והוא ג"כ חילק כמו הב"י, ח"ל, והא דפסקין לעיל אחר
כשיעור וכו', או שהתחילה רעה ומשכסכת, כהא גזוהא אסור, ע"כ, וכן עיקר, ותומנל דכתב ב"י בשם מהר"י אבוהב, נראה דלא
הלכתה א"י, מטעם שאמרנו, עוד כתב שם רש"ל, מיד כשהתחיל זמנו לא יאכל ולא ילמוד עד שדליק, ואם התחיל, פוסק, ואם אחר
הזמן, אף שעשה המצוה שלא כחוקה, מכל מקום זמנו עד חלי הלילה, שעדיין הוא פרסום היום, אבל אחר חלות עבר זמנו, (ז"ל) ולהקדים
(ז"ל) לא יתכן כלל, (ואם לא) צ"ע כרוב שנת, והשליל לזכר המדליק בבית הכנסת בערב שנת מדליק קודם מנחה, ע"כ:

ערך אהם למהריק"ש

תרעב פירש א ב"ה חסידים וכו', ומכל מקום פירש דמי חסון מן הסמ"ע:

סחצית השק"ל

רק צ"י תנאי מותר לכבותה, וכן כתב אליה רבה סימן (תרע"ז) (תרע"ב)
(פ"ק ג) (פ"ק ח) אינו צריך כ"י, דאפילו ללמוד אסור משהגיע זמנו, ולא
ידעתי למה לא יאסר חצי שעה קודם זמנו, וצ"ל לעיל חסיד סעיף
ד' לענין ספירה במ"א שם (ז"ל א"י) ואפשר מהרש"ל סימן בבני אדם
שסחצית ערבות בוסנה, וצ"ל חצי שעה קודם בלא הכי אסור משום
קריאת שמו, וכן כתב בספר חק יעקב לעיל סימן חסיד (ז"ל ט"ז ע"ש):
ונראה לי דמי שלא התפלל כ"י מדליק קודם כ"י וכן כתב בנפחת הגדולה,
ובספר אליה רבה, (פ"ק א) כתב דבשרי כנסת הגדולה (מהר"ם א"י א) הוא
עצמו חסר בו, שיתפלל תחלה, וכן כתב בהשבות שב יעקב (ז"א) סימן
כ"ב, דקריאת שמו דאורייתא קודם, וגם הוא חר"ל, אצ"נ דבר חטבה הוא
פרסומי נפא, לענין קריאת חר"ל קודם, ע"ש שהאריך, ואצ"נ שכתב מ"א
דהדלקה אינה צריכה זמן, וליכא למיחש שםא ישנה מעריב, מה שאין כן
אכסא יש לחוש שישנה להדליק, שב יעקב לא חש לה, ע"ש:

תרעב (פ"ק א) בשרים לר חנוכה, אבל א"י להשתמש כצ"ל, ור"ל, כיון
דמותר להשתמש אור השמש, א"י כשכתב צריך לשטח נר ושמן
יפה, דאם לא כן איכא למיחש שםא יט, אבל לר חטבה נוסיה כל
הסמ"ע ומחילות כשרים, אפילו איכא שמש, דמכל מקום אפילו איכא
שמש אסור להשתמש אצל נר חטבה, וכמו שכתב מ"א ס"ק ד' בשם
הסמ"ע, ולפי מה שכתב מ"א לעיל סימן רס"ד ס"ק ד' דהוי דאיכא נר
אחר כשר אפילו אצל נר סמך, מותר להשתמש כשנפסדים זה אצל זה,

לבושי שרד

תרעב (ז) פירש ב"ה חסידים וכו', אם מתקין כסות שריש, פירש שריש
לכנסה טור א"י סימן י"ג: (ז) פירא פירא להשתמש, פירש, שאסור
לכנסה חסיד שם, דהא צ"י שכתב משמע כלל חנוכה, וצ"ל דהא חסיד שריש,

(ז) פירש ב"ה חסידים וכו', ומה שהביא שם (ז"ל חן מהריק"ש (ז"ה ל"ה, א) פירא לן באמת (ז"ה חסיד
פירש (ז) כולל ביום טוב שני רובן א"י צריך להפסיק אף על פי שאינו חר"ל (ז) וכן מה שכתב בספר שו"ת אפרים (א"י) (פירש ג) (ז"ה וזה בחלוקה):

תרעב והוא פירש א"י אבל לא להפסיק, ר"ל, להחליט בו בשבת, ודוקא כי חטבה מותר בין ראשו להשתמש אורו, מה שאין כן השמש שפירש בו, בין שפירש להשתמש לאורו, חיישין ולכא אור לאשתמש
ביו, ובין שאינו דולק יפה חוששין שם יט, וזוהי הפירא שכתב כאן, נראה שר"ל שכן מוחין בלשון חסיד, ונקט בפרט לר חטבה, ולא נקט מוליקין בהם בלשון חסיד (שם כא, ג) וי"ל דבשילוב
פירא נקט, שכתב ואפילו בליל שבת ט"ז, וביליל שבת א"י חסיד ר"ל לר חטבה ולא להשתמש, לכן נקט בלשון בפרט לר חטבה, ובהא אפילו בליל שבת ט"ז, מה שאין כן השמש שאינו כר חטבה ומותר
להשתמש לאורו, אסור להחליט בו בשבת אם הוא חסידים ומחילות הסמ"ע:

בבית אחד (כל בו) **די לו באחד מהם**. הגה ואם מדליק בשני פתחים, אינו מקרר רק באחד מהם וכשני מדליק כלא ברכה (רי"ו). מיהו בזמן הזה שכלם מדליקין (גד) בפנים ממש ואין הכר לבני רשות הרבים כלל, אפילו יש לחצר או לבית הרבה פתחים להרבה רוחות אין מדליקים אלא פעם אחת בפנים. כן נראה לי, וכן המנהג פשוט:

תערב זמן הדלקת גר חנכה. וכו' ב' עינים:

א. אין מדליקין גר חנכה קדם שתשקע החמה אלא (א) עם סוף שקיעתה, (ב) לא מאחרים ואלא מקדימים. כ"י יש מי שאומר (ב) שאם הוא טרוד יכול להקדים (ג) מפלג המנחה ולמעלה, א לשון הרמב"ם בסוף ד' ספרות שבת כא. ב בשם ספר"י אבות.

באר היטב

סימן צא. ובחשוכות יד אלהו סימן ו. ועין בד' אהרן כמה ששקע להקשות, וד"ק: **ב. סוף.** הנו צאת הבוכבים, בית, קנן אכרס:

ועין בבב"י יוסף בשם סתם לזה, מי עשה לו חצר של שני פתחים ששכר באחת יום אחד שנתה טרוד צוה שדליקו וכן עשו והדליקו בסתם אחר וצר שלא הדליקו בשני בא, יכול לטורד כשדליק בסתם שני, עין שם:

משנה ברורה

בשני בתים או שבת אחד חלוק מתוכו, אף על פי שהם של אדם אחד צריך להדליק בשתייהן ^מ משום חשד, ^ס שיחשדו ששני בני אדם דרין שם. ^{סו} ויש מקלין בששתייהן שיכין לאדם אחד: **(גד) בפנים ממש.** הינו, ^{סו} שבזמן הטור היו מדליקין אצל פתח הבית מבפנים והיו עושין על כל פנים הכר לעוכרים, על כן יש חשד כל שאין הכר כראוי לעוכרים, ^{סו} מה שאין כן עכשו שמדליקין ממש בפנים ולא אכפת לן כלל לעשות הכר לבני רשות הרבים, על כן לא אכפת לן בחשדא דידהו: **תערב א (א) עם סוף שקיעתה.** הינו, ^ס צאת הבוכבים, שאז העם עוברין ושכין ורואין בביתו ואיכא פרסומי נפא,

אכן בערב שבת מקדימין, וכדלקמן בסימן תרעט. והנה המחבר סתם כדעת הנהגה וסיפתו דסבירא להו דמה שאמר הגמרא דזמן הדלקת גר חנכה הוא משתשקע החמה הינו, סוף שקיעה, אבל באמת יש הרבה ראשונים דסבירא להו דכונת הגמרא הוא על תחלת שקיעה ^ז שניה, והוא בערך רבע שעה מקדם, ועין בבאור הלכה (אור ב) שבארנו, דלאותן האנשים הנהגין להתפלל מעריב בזמן דהינו, אחר צאת הבוכבים, נכון לנהג כן לכתחלה להדליק קדם מעריב, וכן כתב במור וקציעה וכן נהג הגר"א (אכן ישל בה כל כך שכן שידלק חצי שעה אחר צאת הבוכבים), ואם לא הדליק מקדם והגיע זמן צאת הבוכבים, יקדים להתפלל מעריב, דהוא תדיר, וגם יש בה מצות קריאת שמע שהיא דאורייתא (שערי תשובה). ודע, דאפילו הנהגין תמיד להדליק אחר תפלת ערבית, מן הנכון שיכינו על כל פנים השמן בתוך הנרות קדם תפלת ערבית כדי שיהיה מוכן תוך אחר תפלת ערבית להדליק, דאם יעשה הכל אחר תפלת ערבית, כודאי יש לחש שיצטרך עקר זמן הדלקתו, והוא חצי שעה מדינא דגמרא: **(ב) שאם הוא טרוד וכו'.** ורצה לומר, שלא יהיה לו פנאי אחר כך: **(ג) מפלג המנחה.** הוא שעה ורביע ^ז קדם צאת הבוכבים, וחשבינן השעה לפי קצר היום, דהינו, שעות זמניות, ויכול "לכרר גם כן:

והוא זמן בין השמשות ואפילו לרעה וכו' הם וסיפתו או קצת יותר, איכא הכר שהוא ללילה, ומדע דהא בשבת גם כן פסק השלחן ערוך שם שלא יקדים מטעם שאינו הכר שמדליקו לכבוד שבת, ואפילו הכי ידוע ששכרן לכלי צלקא להדליקו קדם בין השמשות הגיל, ועל כרחו אנו צריכין לומר דמה שאמרנו ובלבד שלא יקדים, הינו דוקא שמדליקו בעוד היום גדול שאז אינו מנכר שהוא לכבוד שבת, וכן בענינו שהוא לשם חנכה, וכן מוכח לשון השלחן ערוך שם, עין שם, אבל לא בשמדליקו רבע שעה או אפילו חצי שעה לערך קדם צאת הבוכבים, והנה הטור ששעתיק מסוף שקיעה לא העתיק ובלבד שלא יקדים לא העתיק מסוף שקיעה, אלא כתב שמדליקין עם השקיעה וזה לשון:

שער הציון

תערב א. קנן אכרס בשם הבית בבאור רמב"ם, וכן כתב בספרו בסתם: **ב.** ה"ו והרש"א וספא"ר, ועין בבאור הנ"ל ששניה דבר זה: **ג.** עין בסימן רמא שם מבאר מהו שקיעה שניה: **ד.** ה"ו אכן ואם הדליק קדם פלג המנחה צריך לבטלה ולחשו להדליק: **ה.** פ"י חדש, ועין בבב"י יוסף ונחשנו כן להלכה כהש"ס שאומר:

שערי תשובה

השלם בסוף סימן ב והנאמן שם ע"י ד"ל לפרש דבר רש"י שכתב אחר בזמן ואחר בסנחה, משום שביטויים הענין למי הבית והרבה מאוחרין ולכן אי אפשר לומר שהשני למענה, שאם כן הוא פשוט לרובת, והאיר אפסיר לומר שהבית חלוק לשני בני אדם, שהרי כל בית של אדם אחר יש לו שני פתחים אלו, לכן הצדד לומר אחר בזמן ואחר בסנחה, עין שם, שנתה טרוד צוה שדליקו וכן עשו והדליקו בסתם אחר וצר שלא הדליקו בשני בא, יכול לטורד כשדליק בסתם שני, עין שם:

באור הלכה

תערב א (א) עם סוף שקיעתה. כן כתב הטור, וכן כתב הרא"ש בספר א דתענית, אבל ברשב"א ורי"ן משמע בהדיא שהוא תחלת השקיעה, אלא דמשמע שם בשקיעה שניה והנ"ל, וכן כתב בספא"ר ברשב"א ורי"ן. וכתב עוד, ועין בספרו סוף פרק ב דשבת שכתב דלשון משתשקע מוכח שהוא תחלת השקיעה וכו', וכן עקר, ער כאן לשונו, וכן כתב הפרי חדש:

(ב) לא מאחרים. ולפי זה צריך להדליק תוך אחר צאת הבוכבים, ואם כן צריך עיון, מי שנהג תמיד להתפלל מעריב בזמן דהינו אחר צאת הבוכבים איך יעשה ופ"י פנינו, והנה לדחות תפלת ערבית משום זה גם כן אינו כדאי, דיש בה מצות קריאת שמע שהיא דאורייתא, וגם דתדיר קודם, כמו שכתבו האחרונים, ועל כן נראה לי דאיש כזה כודאי מן הנכון שידליק קדם מעריב, אחר דהרבה ראשונים סבירא להו דלכתחלה יש לנהג כן, כמו שהביא הגר"א, ועוד, דאף הטור שכתב סוף שקיעה, נזכיר בסמוך דגם הוא סבירא לה דיכול להקדים ער קרוב לחצי שעה מקדם, ובפרט אם נסביר כדעת הרמב"ם כמה שכתב שמדליקין עם שקיעתה הינו ממש עם הזמן שנתכסה השמש מצינו, וידוע שדעתו דמצות הדלקה הוא רק חצי שעה או קצת יותר אחר כך ואם עבר זה הזמן שוב לא ידליק עוד, אם כן אם ידליק בשעת צאת הבוכבים אינו יוצא כלל מצות הדלקה לדעת הרמב"ם והעומדים בשיטתו בזמן השקיעה, ואפילו המקלים שיכול להדליק אחר כך, הוא גם כן רק מטעם פסק לכהן פוסקים, ועל כן נראה דטוב ונכון לכתחלה להדליק קדם מעריב, ועין בשערי תשובה שכתב בשם סתם ברכה גם כן שמי שעושה כן לא הפסיד, ולפי מה שהוכחנו יש לנהג כן לכתחלה:

(ג) ולא מקדימים. הוא מלשון הרמב"ם, עין בר"ן ורשב"א דפליגי על זה והנ"ל. והנה מקור הרמב"ם, כתב הרב המגיד שהוא סתם דאיתא בשבת כג ע"ב, ובלבד שלא יקדים ולא יאחר, ויפרש לה דאורייתא בחנכה, ולפי זה לרב הפוסקים דספא"ר לה דאמר של שבת קאי וכו' כמנא ורש"י וחסדומה ופ"א"ש וכו' וזה וספרו ברש פ"ק תפלת השחר, וזו אין לנו מקור לדינו של הרמב"ם, וגם הטור בסימן רמג נסיב לה לענין שבת, וקצת פלא על השלחן ערוך דסתם בסימן רמג עיף ד לענין שבת וגם בענינו לענין חנכה, ואולי דבענינו סובר הטור, ואפשר גם להרמב"ם, שהוא מצד הסבירא, שאינו נכר לפרסומי נפא בשמקדים, דשנא בטיהרא מאי מהני, אבל קשה, דהתינו אס פקדש משתשקע החמה כששטה, וכל לומר שקדם שקיעה שאור היום גדול לא מנכר אור היר וליכא פרסומי נפא, אבל כיון שהעתיק השלחן ערוך כפירשו של הטור והספרו דהינו מסוף שקיעה והוא צאת הבוכבים, כודאי בשמקדים קצת בערך רבע שעה, והוא זמן בין השמשות ואפילו לרעה וכו' הם וסיפתו או קצת יותר, איכא הכר שהוא ללילה, ומדע דהא בשבת גם כן פסק השלחן ערוך שם שלא יקדים מטעם שאינו הכר שמדליקו לכבוד שבת, ואפילו הכי ידוע ששכרן לכלי צלקא להדליקו קדם בין השמשות הגיל, ועל כרחו אנו צריכין לומר דמה שאמרנו ובלבד שלא יקדים, הינו דוקא שמדליקו בעוד היום גדול שאז אינו מנכר שהוא לכבוד שבת, וכן בענינו שהוא לשם חנכה, וכן מוכח לשון השלחן ערוך שם, עין שם, אבל לא בשמדליקו רבע שעה או אפילו חצי שעה לערך קדם צאת הבוכבים, והנה הטור ששעתיק מסוף שקיעה לא העתיק ובלבד שלא יקדים לא העתיק מסוף שקיעה, אלא כתב שמדליקין עם השקיעה וזה לשון:

ג שם בנפרא לתרצא
ב תרצא ד שם בנפרא
ל תרצא קמא ה בן
פ רצו הר"ף נראיש
שם לתרצא בתרא אי
נמי לשעורא ו תוספות
שם בשם הר"י פורת
וכן משמע מוכרי
הרא"ש.

(י) ובלבד (ד) שיתן בה שמן עד ^(א) שתכלה רגל מן השוק: **ב.** ישכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה, שאז העם עוברים ושבים ואיבא פרסומי נסא, (ה) הלך צריך לתן בה שמן ^(א) כזה (ו) השעור. והאם נתן בה יותר, (ז) יכול לכתותה לאחר שעבר זה הזמן, וכן יכול (ח) להשתמש לאורה לאחר זה הזמן: הגה יש אומרים (ט) שבזמן הזה שמדליקין בפנים (י) אין צריך לזהר להדליק קדם שתכלה רגל מן השוק (דיע וטור בשם התוספות), ^(א) ומכל מקום טוב לזהר גם בזמן הזה, ומיהו, הני מלי לכתחלה אכל אם עבר

שערי תשובה

(א) שתכלה עין באר היטב שכתב בשם שרי נוסח הגדולה כי להדליק אחר מצרים וכן כתב בשכות יצחק, ואחר כך הביא דברי הקנן אברהם וכשם נוסח הגדולה, והענין בשכות יצחק יראה שדברי הבאר היטב הם מהפכים, ששם הביא דברי הקנן אברהם וכתב על זה, אכן בש"ר נוסח הגדולה כתב ובכתובותיו כי תחתי למנהגי להדליק אחר תפלת ערבית וכן עקר דיןא נדבאי תדיר ערוב תיקא דעצי למעבר תרניהו כמו שכתב התוספות בשבת דף כג, ע"ז שם, וע"ז לקמן סימן תרפד במגן אברהם ובסרי חדש שם, ומה שכתב ביד אפרים שם, וע"ז באשל אברהם כאן בשם השב יצחק כזה, וע"ז מחזיק ברכה שהראה מקום לארבע שיטות למחרי"ש בסופו סימן ב, וסיים מחזיק ברכה שראה שהמדליק קדם שילך להתפלל דנקרא, ע"ז שם:

באר הגולה

בפרק ד מהלכות חנכה הלכה ה, אין מדליקין גרות חנכה קדם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה, לא מאחרין ולא מקדימין, וכןותו ממש קדם השקיעה ויכענו שאמרו בשבת לר שלשה דברים צריך אדם לומר ערב שבת עם תשקע וכו' הדליקו את הנר, הרי דלשון עם הינו זמן מה קדם, ואפלו אם נפרש דהרמב"ם סובר ברכנו תם וסיעתו דהינו השקיעה השניה, גם כן אנו מקדימין לומר דזמן של בין השקיעות וקעט יותר כעשרה מנוט מקדם, דהוא בסך הכל לערך עשרים וחמשה מנוט קדם צאת הכוכבים, אינו בכלל ובלבד שלא יגרדים, והרמב"ם משבח, וכל שכן לפי מה שברנו לעיל בסימן רסא מבמה פוסקים דהרמב"ם סובר דצריך להדליק גרות בערב שבת קדם שנתכסה השמש מצינו ונאשו סובר ברכנו תם דשני שקיעות הן והוא הנקרא שקיעה, אם כן בנדאי בשמדליק אפלו קדם שקיעה גם כן אינו בכלל שלא יגרדים, אך שלא יגרדים הרבה קדם שקיעה, דהוה מה שאמרו ובלבד שלא יגרדים, היצא מדברינו, דהמחבר שהעתיק בטור מסוף שקיעה וצ"ח לזה דברי הרמב"ם שלא יגרדים, הוא צריך עיון גדול, ואא"כ דארינן בהאי ענינא אכתב מה דקשה לי בדברי הבית יוסף שכתב, ודברי הרמב"ם בדברי בה"ג שכתב, אין מדליקין גרות קדם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה, לא מאחרין ולא מקדימין, עד כאן לשונו, וקשה, הלא ה"רן מקשה על דברי בה"ג כמה דקמא לו לענין שבת דאחר שקיעה אסור להדליק ושם נמי תניא משתשקע, ועל כרחך דבענינו גם כן אם רצה להדליק מקדם מדליק, ונרצן דבה"ג יסבר קרב יוסף ושם נמי מתר אחר שקיעה, ע"ז שם, ולפי זה מה יאנה להרמב"ם דפוסק ברכה, כמו שכתב הרב המניד בפרק ה מהלכות שבת, ועל כרחך אנו צריכין לומר כמו שכתבנו מקדם דעם שקיעתה הינו זמן מה קדם גם כן נכלל בעם שקיעתה, ודמא מה דאימא בשבת, שלשה דברים צריך לומר ערב שבת עם חשכה וכו' הדליקו נר, ומה שכתב אין מדליקין גרות קדם שתשקע החמה, הינו זמן הרבה קדם:

(י) ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק, לכמה פוסקים הוא כחצי שעה אחר צאת הכוכבים, שהוא בסך הכל שעה ושליש רבעי שעה מזמן הדלקה, ואסור להשתמש לאורה כל אותו הזמן וא"כ שהדליקה בעוד היום גדול, ואם בכתה בחל קדם צאת הכוכבים צריך לחזר ולהדליק, אבל לא יכרך ועל פי הדחק אמרינן דמפגל המנחה ולמעלה כבר התחל המנחה ופרי מגדים:

ב (י) כזה השעור, ומי שאין לו שמן כשעור הזה ידליק בלא ברכה ופרי מגדים, וישעיה מעוברי עבודת גלולים אין לפח, וכדלעיל בסימן קנד במשנה ברוכה סעוף קטן מה:

^(א) ומכל מקום טוב לזהר גם בזמן הזה, שאף על פי שמדליקין בפנים, כיון שמדליקין בפתח הבית והוא פתוח יש הכרא לעוברים ושבים (טור):

שער הציון

הכי אסור משום קריאת שמע ופסחית השקל, ולפי דעת הפ"ד חדש והגרי"א דיש להדליק אחר שקיעה, מטילא צריך להחמיר חצי שעה מקדם לכל הדברים הנ"ל, ואפלו אם כבר התפלל מנחה, אכן לענין לפור נראה דאין להחמיר, דיש לסמוך אשאר פוסקים הסוברים דזמנה של הדלקה הוא עם סוף שקיעה, כ"ל ברש"י הענין: טו, שצריכין לחזר למירוי הראשון דאין שהות אלא חצי שעה להדליק, וכדלעיל שהות והוא מירי ונכנן גם כן צריך להסתיק, ויכל שכו כאו דיש פרסומי ניסא גם כן וביחוד:

באר היטב

ג. שתכלה, כתב שרי נוסח הגדולה שקל יחיד ידליק אחר תפלת ערבית, ומיד כשמתחיל זמנו לא יאכל ולא ילמד עד שידליק ואם התחיל פוסק, וכן כתב בתשובת שכות יצחק חלק ב סימן ט, ע"ז שם, וכתב הקנן אברהם, מי שלא התפלל מעריב מדליק קדם, דאין צריך זמן כל כך למחש ששא יושבת מעריב, וכן כתב הקנפת הגדולה שנהג כן: **ג. לכתותה**, והבי"ח כתב שלא לכתותה, ואף אם נבכה מעצמו אסור להנות מהם אף שדלק חצי שעה, כיון שהקצה למנחה, כתב בלקוטי מהרי"ו, אין לשלול הגזירה ממקומן שיטות למחרי"ש בסופו סימן ב, וסיים מחזיק ברכה שראה שהמדליק קדם שילך להתפלל דנקרא, ע"ז שם:

משנה ברוכה

(ד) שיתן בה שמן עד וכו', דאם לא ידלק בלילה ליבא פרסומי נסא, ואם לא נתן בה שמן רק כשעור חצי שעה כנהוג בכל יום, יחזר ויתן בה שמן וידליק, ^{מכל מקום לא יחזר ויכרך: ב (ה) הלך צריך לתן וכו' כזה וכו'}, משמע דאם הדליק זמן מה אחר שקיעת החמה אין צריך לתן שמן כל כך רק עד שתכלה רגל מן השוק, אכן כל זה הוא לדין התלמוד שהיה ההכרח לעוברים ושבים, אבל האידנא דההכרח הוא רק לבני ביתו, לעולם בעי שעור הידוע ופרי חדש, ואף מדליק אחר שקלה הרגל משוק בעי זה השעור ופרי מגדים: **(ו) השעור**, ואף בזמננו צריך לשעור הזה, אבל אם נותן בה שמן הרבה שידליק יותר אין בו שום מצוה, אבל בגרות של שעה "יש הדור מצוה כשהן ארבות, ^{מכל מקום אין לעשותם גדולות יותר מדאי}, כתב הבית יוסף בשם ארחות חיים, מי שברך והדליק נר אחת בלילה שניה, ידליק אחר כך עוד נר אחת ולא יכרך, וע"ז בפרי מגדים שמצדד, דאפלו לא היה דעתו מתחלה רק על נר אחת ואחר כך נדמין לו עוד נר, גם כן לא יכרך עוד, כי מדינא אין חיוב רק נר אחד, והשא"ר משום הדור, כנ"ל: **(ז) יכול לכתותה וכו'**, שאינו מקצה השמן רק מה שצריך לשעור חצי שעה למצותו, ועל כן מתר לכתותו ולהנות ממנו, ומכל מקום הסכימו ^{כמה אחרונים} דלכתחלה טוב להתנות שאינו מקצה השמן אלא לשעור הדלקה, משום דיש מן הפוסקים שסוברים דאם נתן בסתם, הקצה למצותה הכל: **(ח) להשתמש לאורה כו'**, ויש מחמירין ^{שבעוד שהנרות דולקין אין להשתמש לאורן}, משום הוראה "שלא ידע לחלק בין תוך זמן שעורו לאחר זה הזמן: **(ט) שבזמן הזה שמדליקין בפנים**, רוצה לומר, ואם כן ההכרח הוא רק לבני ביתו: **(י) אינו צריך**, וידליק "כשבני הבית מקצצים יחד, ואפלו ללמד אסור ^{"משהגיע זמנה}, וכל שכן אכילה ושאר דברים, ואפלו התחיל, ^ט פוסק:

ז טור ושמן כתב רבי יצחק בר יהודה וכן כתב המרדכי שם.

זה הזמן ולא הדליק, מדליק והולך (יא) כל הלילה, ויאם יעבר כל הלילה ולא הדליק אין לו תשלומין: הגה וכלילות האחרות ידליק (יב) כמו שאר בני אדם אף על פי שלא הדליק בראשונה (מ"כ בשם מהר"ל ואגודה וד"ע):

תרעג שמנים ופתילות הכשרות לחנכה. וכו' ד' סעיפים:

א. (א) כל השמנים והפתילות (ב) כשרים (ג) לנר חנכה, ואף על פי שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה ואין האור נתלה יפה באותם הפתילות: הגה ומיהו, שמן זית מצוה מן המבחר

א סימרא דרב שבת כא.

שערי תשובה

(א) כשרים. עין באר היטב מה שכתב בשם שער אפרים והעתיק זה מלקט הקמח שכן כתב, וכמ"כ מה שכתב בשמו מתר הוא להפך וקאמת אסור במסקנתו שם להדליק בה נר חנכה, אף על פי שאסור להשתמש לאורה ואין כאן רק הנאת המצוה ומצות לאו להנות נהנו, מכל מקום אסור להדליק בה, אף על גב דלא קומא לן בהרד"ה דסבר דבמצוה דרבנן להנות נהנו, מכל מקום יש לומר כיון דנר חנכה כפי שעור דהינו, שיתן שמן בנר שידליק כשעור וכיון דבשר בחלב אסור בהנאה כותבי מיכתה שעורא, ולכן אסור להדליק בשמן של צולה גם כן, ואין לומר דדוקא בשל צולה שהוא מהנשפים אבל בשר בחלב שהוא מהנקברים לא אמרינן כותבי, ואין לומר כזה כל הנקברים לא ישרפו, והתם טעמא משום אפר מה שאין כן בהדלקת נר חנכה שאין כאן אפר רק אפר הפתילה והפתילה לא נאסרה בהנאה, מכל מקום יש לאסור, שאף אם הטעם דאפר לא שך כאן מכל מקום לא בטל הדין דכל הנקברים לא ישרפו, כדמכות במקוה ודכתיב דבשכיל בטול הטעם לא יתבטל הדין וכמו שכתוב ברי"ש סימן לה, וגם יש לומר דנקברים כששרפו אותם גם כן שך בהו כותבי, עין שם, ועין כאלהיו וזקא תמה על זה, דכלא הכי אסור מחמת בשול בשר בחלב, דהא בסימן שיח קומא לן דיש בשול אחר בשול, עין שם, ובשו"ת שבות יעקב חלק א סימן לח נשאל על זה מהכא אחר שהשיב על דברי האלהיו וזקא, דכאן כשהאש הפתילה הוא מבשרי הוא שופך וכלי אסורה ואין על זה שם בשול ובשר בחלב דהינו, בשול שכול לאכל על ידו כדאיתא בחלין דף קה, והשבות יעקב השיב דקדם דמקלי עלי האסור ראוי לאכילה מחמת החמס דהא אפלו חמס דכלי שני מקרי בשול לענין בשר בחלב, (והדברים תמוהים לעניות דעתי, עין שם עוד שכתב דבחלין דף קר משמע כן לאסור מדאורייתא, וגדולה מזו קצינו בתחב כף וכו' ועין ב"ס של שלמה פרק גיר הנשה סימן מה ובפרי מגדים בפתיחה לבשר בחלב דתם כחם בלא רטב אין אסור מן התורה ומתיר בהנאה, עין שם, ואין כאן מקומו), ועוד דאף אם יש לפסק ולומר דלא הוי בשול גמור מכל מקום יפה תמה כאלהיו וזקא שלא העירו כחשש זה כלל, עד כאן לשונו. ועין בפרי מגדים יורה דעה סימן פו וכאן סימן זה שהעיר על דברי שער אפרים דהא זה טעון כתב מהר"מ שיי"ף בחיובשים לחלין דהוה דרבנן, וכן בסלת למנוחה כלל פה כתב בחמאה מערב עם חלב מתיר להדליק, דטעון אין אסור מן התורה, עין שם ובפתיחה, ואין לומר דהקלוצי שבעררה נאסר בהנאה וחזיר ונפלט לתוך החמאה ונאסרה, דזה אינו, דקלוצי של בשר בחלב אין אסור את החמאה בהנאה כיון שאין נהנה מהדלקה מבליעה זו, וכדאמרין גבי כרוא דחסי כו', עין בפתיחה לבשר בחלב בפרי מגדים שם, ועין באר היטב הלכות פסח לענין חשה שומעא כתרנגולת, ובמ"א הארכתי כזה, ומה שכתב באר היטב בשם השבות יעקב בעצרה, עין שם שמבאר שאפילו דרכו תמיד להדליק בשמן זית, ובא לביתו ולא מצא שמן זית והתחיל להקנין עצמו עם נרות שצוה, יגמר המצוה בנרות של

משנה ברורה

זקוק לה, דכיון שהדליק נעשה זכר לנס ונגמרה המצוה: (ב) כשרים לנר חנכה. ומכל מקום מצוה מן המבחר לקח לפתילה צמר גפן או חוטי פשתן (לח"א דאם). שמן או חלב הנאסר מבשר בחלב, אסור להדליק ממנו נר חנכה, וגם כן אסור לבטולי בששים להדליק ממנו (פרי מגדים). הנהניגין להדליק ביום ראשון אחד ומכאן ואילך מוסיף והולך, "צריך שיהיה הנוסף דומה לנר העקר, אבל אותם שעושים נר לכל אחד מבני הבית, יכול האחד להדליק נר של שמן והשני של שעה. שמן הגזול, צריך עיון אי בשר לנר חנכה, (תשובת שואל ומשיב חלק א מהדורא תליתאה סימן שמט): (ג) לנר חנכה. אבל לא להשמש (מגן אברהם), ורוצה לומר, דבשבת חנכה אסור לעשות השמש מהשמנים ופתילות שאין מדליקין בהם בשבת, דכיון דמתיר לעשות איהו תשמיש נגד השמש, אם כן חישנין שמא יטה. אם נמצא עכבר בשמן, מאוס

(יא) כל הלילה. עד עמוד השחר, וכו' ובברכה. ותינו, דוקא אם בני הבית נעורים, "אבל אם ישנים אין לברך עליהם אלא ידליק בלא ברכה, דכמו דלדידהו לא היה מברך אלא בזמן פרסום הנס, הכי נמי לדידן. ואם בא לביתו קדם עלות השחר ומצא בני ביתו ישנים, מן הנכון שיקצצם כדי שיוכל להדליק בברכה: (יב) כמו שאר בני אדם. רוצה לומר, בלילה שניה שתי נרות וכלילה שלישית שלש, ולא נימא דלדידה הלילה שניה היא ראשונה וידליק רק אחת (דרכי משה):

תרעג א (א) כל השמנים והפתילות וכו'. הינו, כי יש שמנים גרועים שאין נמשכין אחר הפתילה, וכן יש פתילות גרועים שאין האור נתלה יפה בהן, וכדלעיל בסימן רסד, ובשבת אסור להדליקן, וסלקא דעתך דבחנכה אסור גם כן להדליקן שמא יבאו לידי כבוי, קא משמע לן דאין לחש לזה, דקומא לן בכתה אין

שער הציון

כפני רבים יותר צדית, אבל אי ליקא אנשים, בשכיל זה לא יבטל המצוה, כן נראה לי וכן נוהגין העולם, עד כאן לשונו, וספק ברכות להקל, ומכל מקום מי שרוצה לנהג קומה אין מחזין כבוד:

תרעג א. א. פתחי עולם בשם הישועות יעקב, ועין בבאר היטב מה שכתב בשם השבות יעקב חלק ב סימן לא, ואפשר דגם הישועות יעקב מודה לזה, דבשמנים אין מנכר הקרי: ב. כי פרשו הדגול מרבבה והיו אפרים לדברי המגן אברהם: ג. אשל אברהם:

רבינו הבית יוסף בסעיף ב' שכתב שכח או הויד ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה, שאז העם עוברים ושבים ואיכא פרסומי ניסא, הלכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור. עכ"ל. וזהו כדברי הרמב"ם [וכן כמנ המג"א ס"ק נ']:

נ וזהו הכל לדעת הרמב"ם דלאחר זמן שתכלה רגל מן השוק אינו מדליק. אבל הטור פסק דאם לא הדליק זמנה כל הלילה, ודלא כהרמב"ם וכו'. עכ"ל. וא"כ תמיד צריך ליתן כשיעור הזה, ולכן כתב הטור את השיעור בראש סימן זה ע"ש, להורות דתמיד יש שיעור זה, ולפ"ז גם האידנא שמדליקין בבית צריך ג"כ שיעור זה. ואפשר דכזה גם הרמב"ם מודה, דדווקא לדידהו דההיכר היה לבני רשות הרבים ואחר זמן כליית רגל מן השוק אין היכר למו א"כ למה יתן שמן על אח"כ, אבל האידנא שההיכר לבני הבית שפיר צריך היכר למשך חצי שעה, וכן המנהג הפשוט ואין לשנות. [וג"ע למה לא דינו מה נש"ע, ואולי מפני שזה היה להם דבר פשוט]:

ד ודע דגם בעיקר הזמן נחלקו הרמב"ם עם הטור והשו"ע. דהרמב"ם כתב עם שקיעתה והיינו בתחלת השקיעה, אבל הטור והשו"ע כתבו בסוף השקיעה והיינו בצאת הכוכבים, כמ"ש בסימן תקס"ב (פסחים טו). ודבר זה תלוי בהמחלוקת בעיקר זמן שקיעת החמה אם זהו תחלת שקיעה או סוף שקיעה כמבואר לעיל סימן רס"א (פסחים טו), דהרמב"ם ס"ל דהוא תחלת השקיעה, והטור והשו"ע הולכים בשיטת ר"ת שזהו סוף השקיעה כמ"ש שם. והעולם נוהגים כהטור והשו"ע ומברכים נר חנוכה אחר תפלת ערבית^א, אבל יש נוהגים כהרמב"ם ומברכים אחר מנחה לזמן תחלת בין השמשות. ואע"ג דהאידנא ההדלקה היא בבית, מ"מ כל מה שאפשר לעשות כתקון חכמים עושין, ועוד דגם האידנא כשמדליקין אצל החלון יש היכר לבני רשות הרבים. ובמסכת סופרים פרק כ' (פ"ד) משמע כהרמב"ם שאומר, מצות הדלקתן משתשקע החמה, ואם הדליקו ביום אין נאותין ממנו ואין מברכין עליו שכך אמרו אין מברכין על הנר עד שיאותרו לאורו. עכ"ל, ולאחר תחלת השקיעה הלא נאותין מהנר. אך אין זה ראיה גמורה כמובן:

ה כתב רבינו הב"י בסעיף א' דיש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים להדליק מפלג המנחה ולמעלה ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק. עכ"ל. וראיה לדבר זה שהרי בערב שבת מדליקין נר חנוכה קודם השקיעה. ובאמת יש לזהר בערב שבת ליתן הרבה שמן יותר מהשיעור שבכל יום לכל הפחות בנר אחד כדי שידלק עד כדי שתכלה רגל מן השוק. אך באמת משבת אין ראיה מפני שא"א בעניין אחר, דאל"כ להרמב"ם דאחר שתכלה רגל מן השוק אין מדליקין כמ"ש איך מדליקין נר חנוכה במוצאי שבת, אלא במקום דלא אפשר שאני, וה"נ בערב שבת כן:

ו כתב הטור בשם התוספות (שם סא: ד"ה דא) דלדין ב א"צ לדקדק בהזמן שנתנו חז"ל, שזהו רק להם שהיו מדליקין בחוץ ולאחר שתכלה רגל אין עוברין ושבין, אבל לדין שמדליקין בבית וההיכר הוא רק לבני הבית אין להקפיד על הזמן, ורק להדליק בעוד שבני הבית יהיו נעורים ולא ישנים דא"כ גם להם אין היכר. והטור כתב וזה לשונו: ונראה שאף לדין צריך לדקדק בשיעור, שאע"פ שמדליקין בפנים כיון שמדליקין בפתח הבית והוא פתוח יש הכירא לעוברים ושבים. עכ"ל. וזהו בזמן הטור, אבל עכשיו שמדליקין לגמרי בחדרים הפנימים א"צ לדקדק בהזמן אלא שידליק בעוד שבני הבית נעורים [נ"ס (פ"ד)], וזהו שכתב רבינו הרמ"א (פ"ט) י"א שבזמן הזה שמדליקין בפנים א"צ לזהר ולהדליק קודם שתכלה רגל מן השוק, ומ"מ טוב לזהר גם בזמן הזה. עכ"ל, כדי לעשות כתקנת חכמים, ורוב ישראל נוהגים גם עתה להדליק בהזמן שקבעו חכמים. ויש מי שאומר דאפילו ללמוד אסור בהגיע הזמן. ואם לא התפלל מעריב עדיין ידליק קודם ואח"כ יתפלל מעריבו^ב [מג"א סק"ה], וזהו להמדליקים תמיד אחר מעריב, אבל יש שלכתחלה מדליקין קודם מעריב אחר תחלת השקיעה כדברי הרמב"ם שהבאנו (פ"ט):

ז וכבר נתבאר שאפילו בזמן הגמרא לדעת הטור אם לא הדליק בזמנו מדליק כל הלילה, וכל שכן עתה הכל מודים בזה. ויש מי שרוצה לומר

פסקי משנ"ב

אחר צאת הכוכבים. ודע דאפילו הנוהגין תמיד להדליק אחר תפילת ערבית מן הנכון שיכינו עכ"פ שטן בתוך הנרות קודם תפילת ערבית כדי שיהא מוכן חיכך אחר תפילת ערבית להדליק. [זו במשנ"ב

[א] במשנ"ב (פ"ד): ע"ן בביה"ל דלאותן האנשים הנוהגין להתפלל מעריב בזמנו דהיינו אחר צאת הכוכבים, נכון לנהוג כן לכתחילה להדליק קודם מעריב, אכן יטיל בה כל כך שטן שידלוק חצי שעה

אמנם הרשב"א בסוגיין מקשה על רז"ה דס"ל דתשמיש מצוה שרי בג"ח שא"כ למה מיבעיא לן גר ביהו תנ"ח מה עדיף, הוא אי שרי בהנאת מצוה הלוא גר שבת מצוה וא"כ יניחו בביתו ויוצא בתרוייתו, וקשה הא אין יוצאין בביתו כלל שהמצוה רק על פתח הבית בחוץ, וע"כ מוכח דבשעת הדחק יוצא בפנים ולא גרע משעת סכנה ע"ש, וצ"ל שהרשב"א לשיטתו לעיל שהשיעור עד שכלה רגל מן השוק בג"ח אינו לעיכובא שאם שכח מדליק אחר כך וא"כ הוא הדין שמדליק בפנים לדעתו, משא"כ הרמב"ם לשיטתו דלאחר שיעור כלה רגל מן השוק לא יצא אף בדיעבד שאין כאן פירסומי ניסא, הוא הדין בפנים בזמן התקנה אין יוצאין אף בדיעבד, ולפי זה אי הדלקה בחוץ מעכב או לא תלוי במחלוקת הרמב"ם ורשב"א.

ועדיין קשה למה ג"ח שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה ומבוי היינו אף בדיעבד, והא פירסומי ניסא לא מעכב ויוצא בפנים שאין פירסומי ניסא, ונימא נמי למעלה מעשרים אף ולא שלטא בה עינא דיוצאין בדיעבד, ויש לומר דהתם שאני שגם לבני בית אין היכר וע"כ לא יצא כלל, או נימא דבמקום שהחסרון בגוף המקום ולא מצד פירסומי ניסא לחד מיגרע גרע, והכא למעלה מעשרים פסול מיוחד מדרבנן שגוף המקום אינו ראוי להדלקה ופסלו אף בדיעבד ולא מצד פירסומי ניסא לחד.

ונוכל ליישב בזה לשון הבר"י, גר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה ומבוי, והתוס' תמוז

למה לא קאמר ימצט, וכן קשה מהו הדמיון לסוכה ומבוי, ולפי מה שביארנו נראה, שלכאורה תיקשי למה פסלינן בהניח למעלה מעשרים אמה מאי שנא מהדליק בפנים או אחר שכלתה רגל מן השוק דמהני בדיעבד וצ"ע לכאורה, רק לפי מה שביארנו שזהו דין מיוחד שחכמים פירשו שיעור בג"ח דבעינן למטה מעשרים דוקא, כשם שהשיעור בסוכה ומבוי היא דין בשיעורים כמו שביארנו בחלק ראשון (סימן צ"ד) גם כאן אינו חסרון בפירסומי ניסא לחד רק דין דרבנן בשיעור גובה דנ"ח, ועיין בטור (תרע"א) שמביא מחלוקת בהניח ג"ח למעלה מעשרים אי מהני דאולי כשם שבסוכה כשדפנות מגיעין לסכך שולט העין ומהני הכא נמי כן, או העין שולט אז בסכך דוקא ולא בג"ח, ומשמע דהעיקר תלוי בראיית העין, וצ"ל דאף ששיעור עשרים הלכה בשיעורים בג"ח כמ"ש, מ"מ אי רואים הגר לא תיקנו, ולכן דעת קצת פוסקים שבמקום דדפנות מגיעין לסכך ורואים אין פסול, אבל במקום שאין רואים הפסול אינו מחסרון פירסומי ניסא רק הלכה בשיעורים כמ"ש.

והעיקר שמדברינו מתבאר שלכמה פוסקים עיקר החיוב להדליק על פתח הבית לרשות הרבים גם בזמן התקנה אינו אלא מצוה בעלמא ולא נאמר לעולם לעיכובא, וכיון דשייך טעמים שביארנו נהגו להדליק בפנים דוקא, ובארה"ק המדקדקין נוהגין להדליק בחוץ על פתח הבית לרשות הרבים כדינא דגמרא תוך כלי זכוכית, ויצאו בזה גם היום חיוב ג"ח בפירסומי ניסא וכעיקר מצותה בזמן הגמרא, וכך נאה יראה וכן נהגו כאן רבנן קשיאי ודרך היטב בכ"ו.

סימן קמא

הזמן דכלה רגל מן השוק בזה"ז

א. יותר דדחוק לומר שהרמב"ם ספיקי מספקא ליה כמה הזמן שא"כ היה ליה לפרש עד מתי הספק, רק כוונתו נראה שצריך תמיד כשמדליק בשקיעה חצי שעה כעיקר תקנת חז"ל, או יותר היינו אי לא כלה רגל אז מן השוק בעינן מאחר טפי, (וכמדומני ששמעתי כן בשם מרן הגאון דבריסק זצ"ל), וא"כ שיטת הרמב"ם מבראית שבזמנינו במקומות שלנו צריכים טפי אי מדליק בחוץ, שהחיוב משום פירסומי ניסא ושייך תמיד עד שכלה רגל מן השוק, וכן פוסק, וצריך שיתן שמן בגר כדי שתהא חלקת חולכת עד שתכלה רגל מן השוק, ומבאר מדבריו שם שאם מדליק אחר שקיעה אין צריך שמן אפילו לשיעור חצי שעה כמו מי שמדליק בשקיעה שהיא לדידיה עיקר זמנה, רק המדליק אחר כך אין צריך שמן אלא כשיעור עד שתכלה ויצא בדיעבד, אבל

מצות גר חנוכה היא שידליק בשיעור עד שתכלה רגל מן השוק היינו כמו חצי שעה כמבאר במחבר סימן תרע"ב (ס"ק ב) ע"ש, ונסתפקתי שבזמנינו בעיירות גדולות ובמקומות שמאירים הרחובות הלוא אנשים בשוק עד שעה מאוחרת, ולכאורה לא סגי בחצי שעה אי מדליק בפתח לרשות הרבים רק עד שכלה רגל מן השוק, והיינו כמה שעות בערב ובלא זה לא יצא המצוה כתיקונה, וזהו חומרא גדולה במצות גר חנוכה.

ונקדים בזה לשון הרמב"ם בס"ד דחנוכה (הלכה ה) שפוסק, שכח או הויד ולא הוליק עם שקיעה החמה מדליק חולך עד שתכלה רגל מן השוק וכמה הוא זמן זה כמו חצי שעה או יותר ע"ש, ולא נתבאר מהו הפירוש

אחר שיעור שכלה רגל אין מקום כלל למצוה זו לדידה ואין צריך שזמן שידלק גם אז שאינו זמן המצוה כלל.

אמנם אמרתי בזה דרך חדש להבין שורש הענין. דהשיעור עד שתכלה רגל מן השוק. עד דכליא ריגלא דתרמודאי אין הפירוש דלאחר חצי שעה משקיעה או צאת הכוכבים לא נראו אנשים עוד ברוחבות. דאף בדידהו נראה דהא דאי מצוי שביקרו חביריהם או יצאו לחוץ גם אחר זמן זה. וכ"ש לרש"י ור"ן וסיעתם שמדליקין בפתח הבית לחצר דקא נראו אנשים בחצרות גם אחר זמן זה. רק הכוונה היא שהדליקו אז נר חנוכה בחוץ. ואי נימא דסגי בשיעור שמן פחות מעד דכליא ריגלא דתרמודאי. איכא להני תרמודאי לא יתפרסם הנס כלל. דאינהו בחזרום הביתה מעבודתם למכור עצים בשוק ימצאו שהנרות כבר כבו. ולא יראו פירסום הנס. ע"כ מצות חכמים להאיר הנרות עד אז שגם להו יתפרסם הנס בחזרתן. ולפי זה הא דאי גם בזמן חז"ל יש עדיין אנשים ברוחבות אחר כך אבל כבר ראו פירסום הנס ואין צריך להשאיר זלוק עבורם. ורק לתרמודאי שמגיעים מעבודתם ולא ראו מחזיבין להשאיר אור עד דכליא ריגלא דידהו (ולתרמודאי גופא צ"ל שהדליקו עלייתו ב"ב). ולפי זה בזמנינו נמי אי מדליק בחוץ סגי שידלק עד שרוב בני אדם הגיעו כבר הביתה מעבודתם ומדליקין. וכן מבואר בפסיקתא רבתי ריש פ"ב שהשיעור עד שתכלה רגל רוב בני אדם ע"ש. והיינו שרובם הגיעו כבר הביתה. ואף אי יוצאין עוד פעם בערב לא יוצאים לשוק שכבר סגור. ושפיר כיון שבחזירתם מעבודתם או בהדלקתם ראו פירסומי ניסא סגי. וכמדומני שגם היום בשעה או שעתיים או קצת יותר אחר השקיעה רוב בני אדם אינם בעבודה או בשוק שכבר הלכו בחזרה לביתם וראו פירסומי ניסא. ולא תיקנו חז"ל עוד מצות הדלקה בשמן לשפי. וא"ש שאפילו המדליק בחוץ אין צריך בזה"ו שמן אלא כדי שיעור שהרוב בני אדם הגיעו הביתה מעבודתם. ואם הולכים עוד הפעם לרחוב א"צ נרות דולקים עבורם. ולפי"ן שיעור. כלילא ריגלא דתרמודאי אינו אלא שיעור שבוה עדיין הרבה בני אדם נמצאים בשוק שהולכים לקנות עצים. דמצא שחסר להם בהבערתם מבעוד

(א) אמנם כעת מצאתי בספר „בית פנחס" מבעהמח"ס „פתיחא זוטא". ודעת המחבר נמי דשייך פירסומי ניסא בחנוכה לגויים. ולכן מדליק עד שתכלה רגל מן השוק כדי שהאומה תרמודאי בי"ב יראו ע"ש. ומשבת הדברים שהסכימו לו בזה כמה גדולי חכמים ושבתוהו לדבר אמת ע"ש. וכבר ביארתי שאין חיוב לפרסם הנס לגויים. והשיעור עד דכליא ריגלא דתרמודאי היא מפני שכל זמן שהשוק פתוח יהודים הלכו שמה לקנות דבר שצריך ושכחו. וע"כ עד שתרמודאי חזרו עדיין יהודים שבאו הביתה הולכין לקנות מהם. ומה שתמה דלא שייך פירסומי ניסא ליהודים שהם בודאי מדליקין בזמן. נראה דלי"ק דכשטרודים אחד מב"ב מדליק עבורם שאין

יום. ולא ראו עדיין פירסומי ניסא. אבל אין חיוב פירסומי ניסא להדליק נר בשביל תרמודאי להוד. וכן מפורש בש"ג כאן שהשיעור אינו כיחידים שנתאחרו רק כך אחריו כל מוכרי עצים חנוניים ע"ש.

ואגב אביא כאן מדברי זקני הגאון רבי שלמה זלמן פינס זכר צדיק לברכה בספרו (פנס שלמה חלק ג) שחקר שם אם חיוב פירסומי ניסא בחנוכה דבעינן עד שתכלה רגל מן השוק היינו רגלי ישראל לבד או תלוי נמי ברגלי עכ"רם דבעינן נמי להו הפירסומי ניסא. ולדעתו הדבר תלוי בפלוגתא בין רש"י חז"ר"ף בסוגיין. שרש"י פירש „תרמודאי שם אומה מלקטין עצים דקים ומתעכבין בשוק עד שהולכין בני הש"ק לבתיהם משחשכה ומבעירין בביתם אור וכשצריכים לעצים יוצאין וקונין מהם". הרי שהם מאומות העולם ומ"מ שייך בהו פירסומי ניסא. חז"ר"ף פירש דתרמודאי הם עצים ותרמודאי הם בני אדם המביאים אותם. והיינו מפני שפירסומי ניסא אינו אלא בישראל. (א)

ולע"ד פשוט דלא שייך חיוב פירסומא ניסא בחנוכה לגויים. שיסוד חיוב פירסומי ניסא היא לפרסם השגחת הבורא ית"ש בעולמו. ועיקרה להשריש בלב כל אחד ואחד מאתנו אמנה בהשגחה פרטית. וחיוב זה לישראל ולא לגויים. וע"כ אין המצוה עלינו בחנוכה לפירסומי ניסא לעכ"רם. ורש"י נמי לא נתכוון מעולם לומר דבעינן הנרות מאירים או משום פירסומי ניסא דהאומה תרמודאי. רק האומה מכרו עצים בשוק עד שעה מאוחרת והישראלים שרצו לקנות ע"כ נשארו שמה לחשיג מהם עצים. ולדידך מצות פירסומי ניסא. ולא כלה רגלם אלא כשכלה ריגלא דתרמודאי שיצאו מהשוק. וזקניי וצ"ל וזסיף להכריח כסברתו וכשיטת רש"י שיש מצות פירסומי ניסא גם לגויים. שבמנחות (לו). איתא שזמן הנחת תפילין היא עד שתכלה רגל מן השוק. ולא מקשינן התם עד כמה ונפרש עד דכליא ריגלא דתרמודאי כמו כאן בנר חנוכה. ומפורש דהיינו טעמא ז'תם תלוי בישראל לבד. אבל כאן בנ"ח דתלוי נמי בעכ"ר. מפרשינן עד דכליא ריגלא דתרמודאי וא"ש ע"ש. ונראה שבתנוכה יסוד החיוב משום פירסומי ניסא. וס"ד דלא בעינן בזה כלה

כולם צריכים לעמוד בשעת הדלקה. וע"כ ב"ב יוצאין לשוק ולא נמנעין. וכדי שכל אחד יראה פירסום הנס תיקנו דעד שתרמודאי חזרו. שאז השוק סגור ובודאי כולם חזרו וראו פירסומי ניסא צריך להשאיר האור. ובפרט אי נימא כהפוסקים שב"ב שלא עמדו בשעת הדלקה מחזיבין לברך ברכת הוראה א"ש טפי שתיקנו הזמן עד שכלה כדי שכל אחד יראה ויברך על פירסום הנס. אבל נראה שאין חיוב לפרסם הנס לגויים ודו"ק היטב (ובפרט שהגויים יש להם לב אטום לא ידעו ולא יבינו. ואפילו רואים לא יתבוננו שהקב"ה בעל הנס. ורק בית ישראל לבד זכו להכיר גדולתו ית"ש. והמצוה דנ"ח היא לעוררם לכך) ודו"ק היטב בזה.

לעיל תיקשי לן להיפך כיון שהיום הפירסומי ניסא לב"ב נימא שצריך בזה השיעור כל זמן שניצורים דשייך עוד פירסומי ניסא הואך מצינו בזה שיעור חצי שעה לבד. ולדברינו ניתא שבצמם בזה"ו סגי במשהו שמן רק מאחר שיש תקנה עד שכלה נשאר גם בזה"ו כמו אז דורק היטב בזה (ועיין היא כלל קנ"ד ס"ק כ"א ובנ"א שם, ותמהני שלא הביא דבמחבר מפורש דסגי בפחות כשמדליק אחר שקיעה בחוץ). בהא נחיתנא וסליקנא שהמדליק בפנים בזה"ו אין מצוה אלא בשמן כשיעור חצי שעה, והמדליק בחוץ על פתח ביתו כדינא דגמרא יש מקום להתמיר שיסאר דולק עד זמן שרוב בני אדם חזרו כבר מעבודתם, ובמ"א מבואר שאי מדליק בשמן טפי אינו מצוה כלל, (עיין היטב בסימן תרע"ב ס"ק ג), ואולי בחוץ בזה"ו כיון שמצוי עוברין ושבים דמתפרסם להו הנס אחר כך יש בזה איזה הידור, ואי נימא כן ראוי להתמיר כשמדליק בחוץ בזה"ו לאסור כל השמן בהנאה אפילו אחר השיעור שהקצה כולה להידור זו דורק היטב בכ"ו.

ואם כנים דברינו זכינו להמליץ על רוב אחינו בני ישראל שאינם מקיימין המצוה תוך חצי שעה ראשונה משקיעה דוקא, ולדעת המהר"ל ורבינו הגר"א וצ"ל מעכב אף בדיעבד שאין למרך אחר כך כמבואר ב"מעשה רב" שגם בזה"ו מעכב ע"ש, ולדברינו במדינותינו כהיום הזמן עד שכלה נמשך טפי ומדליקין אחר כך אף לדידו, ומ"מ אין לאחר הרבה ויש לזרו בחנוכה להקדים הביתה לקיים מצוה זו התביבה בזמנה בלי ספק, שיעקר הסברא לחלק דבזה"ו נשתנו הזמנים צ"ע כמו שיבאר.

וראוי לעורר שדברינו בזה אינם ברורים כדי צורך, דבערב שבת מצינו נמי השיעור עד שכלה שלא חילקו בזה, אף ולא שייך בערב שבת ריגלא דתרמודאי לא מחלקינו, וכן במצ"ש"ק לא שייך ולא חילקו, והכא נמי נוכל לומר שהשיעור לא נשתנה בזמנינו, והנה דומיא דתפילין ממשי שנאמר האי ליסנא ולא נשתנה היום שאינו תלוי בעוברין ושבין ואי נמי בגי' חכמים קבעו אז השיעור כפי זמנם לעיקר מצות נר חנוכה ולא חילקו בזה לדקדק תמיד כפי הזמן בפחות או יותר, וכן משמע מסתימת כל הפוסקים שלא פירשו לדקדק באיזה שעה כלה רגל מן השוק כמבואר בראשונים וטור וש"ע, והיינו אף שהחילקו או בוצץ, וצ"ל שדנין תמיד לפי שיעור כלה רגל בזמנם דהיינו חצי שעה, ומ"מ נראה שיש מקום להדר בזמנינו, אי מדליק בחוץ דניבעי עד שיעור שרוב בני אדם חזרו הביתה כמו שביארנו לעיל, אכן יש מזה קצת לימוד זכות על המאריך בזמנינו כמ"ש דורק היטב.

רגל מן השוק ממש כפשוטו, דבשביל מיעוט אנשים הנמצאים בשוק לא נחייב הדלקת קמ"ל שחייבין, אבל לענין תפילין א"ש שיעקר האסור משום חשש שינה, ונוכל לפרש שמיד לאחר לילה חיינו כשכלה רגל ממש ראוי לחוש לשינה ולא צריך כלל לפרושי בזה דבעינן נמי כלה ריגלא דתרמודאי שאינו תלוי בהעוברין ושבין שאינו אלא שיעורא, ובוה מסבירא נמי אמרינן שהכוונה כלה רגל מן השוק ממש כמשמעו חיינו נמי דתרמודאי, ורמז לדברינו שאין מצוה פירסומי ניסא לעכרים הא דכתיב, ונקדשתי בתוך בני ישראל ולא לעכרים.

ומעכשיו קשה לי פליאה עצומה על רבותינו הפוסקים, ולכאורה לפי דברינו במדליק בפנים שההיכר לב"ב לבד סגי במשהו שמן שמתפרסם להו כבר בזה הנס ואין צריך שיעור דחצי שעה, ורק במדליק בחוץ לבד צריך להדליק עם שמן בשיעור עד שכלה כדי שכל אחד יראה הפירסומי ניסא כמ"ש, ואם מדליק בחוץ אחר השקיעה שעד שיעור כלה רגל מן השוק יש פחות מחצי שעה הדין באמת שיוצא בשמן פחות משיעור, וכן מפורש ברמב"ם ובמחבר סימן תרע"ב (ס"ק ב) ע"ש, ותמה אני על המ"א ואחרונים שפירשו דבזה"ו השיעור שמן לחצי שעה, והא לכאורה כיון שההיכר רק לב"ב והם שמה בודלקה סגי, ולכ"ע אין צריך שיעור כלל, שוב מצאתי בש"ג שמביא באמת דברי התוס' וסמ"ג שבזמן הזה אין צריך שיעור שמן ואתי שפיר, רק מביא שהטור ורמב"ם חולקין על זה, ותמהני שהטור מיירי כשמדליק בפתח הבית דוקא שהעוברין ושבים רואים עיין שם, ולכן שפיר צריך שיעורא להו, וברמב"ם מפורש שאם מדליק אחר כך סגי בפחות משיעור ולא ביאר היאך הדין בזה"ו, ולכאורה ברור שבוה"ו בהדלקת שמן משהו סגי ויצאו שכבר נתפרסם הנס, ואם נתפרסם פעם סגי כמ"ש וצ"ג.

וליישב דעת הפוסקים שהתמיר דבעינן דוקא שמן בשיעור חצי שעה גם אי מדליקין בפנים, צ"ל דס"ל שמדינא דגמרא יש שיעור בשמן משתשקע עד שכלה, והאי שיעורא ע"כ נשאר גם בזה"ו, ובשלמא כשהדליקו בחוץ א"ש האי שיעורא כשמדליק בהתחלת הזמן עם השקיעה כמצותה, שרק בשכח או הויד מדליק אחר כך אף שלא קיים המצוה בשלימות, אבל בזה"ו כשמדליקין בפנים אי נימא דסגי במשהו תתבטל בזה"ו התקנה דשיעור שמן, וע"כ קיימא לן דלענין שיעור נשאר התקנה מדינא גם בזה"ו, ורק לענין זמן הדלקה מדליק היום גם אחר כך, והדבר מוכרח כדברינו שאי נימא כפשוטו דהשיעור עד שכלה היא ספני שבעינן פירסום הנס כ"ו ששייך ולא סגי בפעם אחת דולק כדברינו

הלכות חנוכה

סימן שצ

שאלה: זמן כלה רגל מן השוק לענין נר חנוכה.

ברוב העולם זמן חנוכה יוצא בחורף, ולכאורה כלה רגל מן השוק היינו כל זמן שהרכים חוזרים הביתה מהחנויות ורואים נר חנוכה, וכמו שכתב בשלטי גיבורים פ"ב דשבת בשם הרי"ז, ולא עד שתכלה רגל היחידים אלא רגל הרבים כגון מוכרי עצים וחנונים וכיו"ב שדרכן לאחר בשוק אחר חשכה. ובריטב"א הנדפסים מחדש להל' שבת כתב מוכרי עצים וכו', ובכל מקום הדבר לפי מה שהוא והמנהג הפשוט שישארו כל זמן שהחנויות המוכרים שמן וכיו"ב פתוחות עכ"ל. בכל אופן אין הכוונה של תכלה רגל כפשוטו ממש כל זמן שאנשים בשוק, שזהו עד שעה מאוחרת מאד, אלא הכוונה לאנשים שבשעת ההדלקה היו עדיין בחנויות ולא ראו הדלקה, ובשבילם יהא הנר דלוק כחצי שעה אחרי זמן הדלקה שגם הם יראו פירסומי ניסא, ולכן צריכים לשים שמן שידלק עד אז, והיום רוב החנויות נסגרות בשבע בערב, וע"כ זהו השיעור היום בנ"ח שיהיה דלוק עד חצי שעה אחר שעה זו שרוב החנויות יסגרו. וכמבואר בש"ג, לכן כשאני נמצא בארץ ישראל בחנוכה אני מקפיד מאד לשים שמן שידלק עכ"פ עד שעה שבע וחצי בערב.

מיהו בעיה"ק רבים נוהגין לשים שמן שדולק עד חצות הלילה, ואף שאי"ז מעיקר דין דחצות לילה הוא זמן של כלה רגל מן השוק לגמרי, אלא כיון שמדליקין בחוץ ואנשים מסתובבים בחוץ ורואים הגרות מחזיקים עד שעה מאוחרת מאד כדי לפרסם ולקדש השם, אבל לא שזהו חיוב מדין נ"ח ^{לדבר} ולקדש השם, אבל לא שזהו חיוב מדין נ"ח ^{לדבר} שעד אז לא כלה רגל. ובחנם תולים במרן הגריז"ס זצ"ל (הגאב"ד דבריסק) הסיבה שהגרות אצלו נשארו דלוקים עד שעה מאוחרת מאד משום שבסביבות ביתו התאספו אצלו אנשים עד שעה מאוחרת מאד וזהו הזמן דכלה רגל מן השוק, דבאמת המעיין בראשונים יראה כמו שביארנו שהשיעור הוא עד שכולם ראו, ואף אם אחר כך נמצאים שוב בשוק כיון שראו פעם שעברו תו אין עוד המצוה ומדינא די בכך, והיינו עד שבע או שבע וחצי בערב, ולא בעינן שידלק נ"ח כל

הזמן שאנשים נמצאים בשוק אף שכבר ראו, ולא נתכוין מרן זצ"ל מעיקר הדין דכלה רגל מהשוק אלא לפרסם הנס יותר כיון שהדליק בחוץ. ע"ע מש"כ בזה במועדים וזמנים ח"ב סימן קמ"א.

ובדרום אפריקא הנה בזמן חנוכה הוא קיץ, וצאת הכוכבים הוא רק בשבע וחצי בערב, והחנויות כבר סגורות באותה שעה, וגם שאנשים לא רגילים כלל להסתובב בלילות בחוץ מפני פחד, ומפני כן הזהרתי מאד שלא לאחר זמן ההדלקה מפני שכלה מהר רגל מן השוק, ואף שכתבו הקדמונים שבזמננו עיקר ההיכר הוא לבני בית, הלוא הגר"א ומהר"ל מפראג זצ"ל מחמירים גם בזה"ז מאד שלא להדליק בברכה אלא תוך חצי שעה, ובשאר מדינות סומכין שלא כלה עוד רגל, אבל בדרום אפריקא שכלה ראוי לדקדק מאד בדבר.

ובלאו הכי תמהני על המאחרים, שהרי נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד, עד שמחוייב לשאול על הפתחים לזכות להמצוה, ואעפ"כ רבים מדליקין לכתחילה אחר חצי שעה אפילו מצאת הכוכבים, ולא חשו שלכמה מגדולי עולם (המהר"ל, הגר"א ועוד) לא קיימו מצות נ"ח כלל. ואף שיש פוסקים המקילין בזמן הזה, הלוא ברכושו ונכסיו לא ייכנס אדם לספיקות, ולמה יגרע הרכוש שזוכה לקיים מצות אלקינו, שבזה לא חושש כלל שיפסיד שכר מצוה דנ"ח, מעין מצות הדלקה במקדש, וז"ל הריב"ש בתשובותיו המובא בב"י סימן תר"צ, "שאפילו בעסקי העולם כל ^{השכיל} כיל בוחר לנפשו הדרך היותר בטוח והמשומר מכל נזק ומכשול ואפילו באפשר רחוק עאכ"ו שיש לנו לעשות כן בדרכי התורה והמצות שהם כבשוננו של עולם ואיך נניח הדרך אשר דרכו בה רבותינו הקדושים ונכניס עצמינו במקום צר ובמשעול הכרמים" ע"כ לשונו. וראוי לזרז לקיימה, כשם שזירזו בעבודה במקדש, ומה שכמה צדיקים איחרו היינו מפני שחיכו עד שהקהל יתאסף שבכה"ג יהא פירסומי ניסא טפי.

וע"כ בחו"ל שצאת הכוכבים הוא בשעה חמש לערך, ראוי להניח שמן עד זמן שרוב החנויות יסגרו והיינו בשעה שבע, ועוד חצי שעה עד שכולם יחזרו לבתיהם; זכאן בדרום אפריקא שהוא זמן הקיץ

כפנים ואין חשד, נראה שאין צריך אח"כ לחזור ולהדליק בביתו מפני החשד, שאין לחוש לכך בזמננו שמדליקין בפנים, וכמ"ש הפוסקים בס"ס תרע"א ובס"י תרע"ז, והוראת הגאון הג"ל אולי היתה דוקא בארץ ישראל ובעיה"ק שמדליקין בחוץ או עכ"פ בחלון הדין כן, אבל כאן שרובם מדליקין בפנים וההיכר לב"ב לבד אין לחוש להדליק בביתו כשאינו נמצא שם.

ונראה דלפי מה שביארנו במק"א שיש מקילים שעיקר הזמן דכלה רגל מן השוק היום הוא בשעה שבע וחצי, לדידהו אם יכול להצליח לשוב לביתו עד אז ידליק בביתו, ואם רק לאחר כך ידליק במקום שנמצא יום הקודם וא"ש, אך לנוהגין כהפוסקים דגם בזה"ז זמנה עד חצי שעה אחר חשיכה ידליק בזמנה במקום שנמצא וכמ"ש.

ולפי זה במוצאי שבת אם יכול להגיע לביתו עד שבע וחצי יורז לעשות כן וידליק שמה, אבל אם אינו יכול להגיע ידליק במקום שנמצא ויוצא ולא צריך לחזור ולהדליק בביתו, ואם כי יש מחמירים בזה, נראה שהמנהג פשוט כמ"ש.

סימן שצב

שאלה: בחור ישיבה ואברך איפוא מדליקין נר חנוכה.

גדולי הוראה נחלקו בדין בחור ישיבה שאוכל וישן בישיבה, אם צריך להדליק בחדר האוכל שזהו עיקר הדירה דפיתא גורם וכמבואר ברמ"א (תרע"ז ס"א), או ידליק בחדר שינה, ולא דמי לרמ"א דמיירי באופן ששניהם משמשים לו כשלו בשוה, וע"כ כתב דחדר שאוכל בו עיקר, אבל בבחור ישיבה הנה בחדר שינה ניכר טפי כשלו שמיוחד לו, ולא דמי לחדר אוכל שבא לאכול שם רק כאכסנאי, לכן נראה שידליק במקום שישן דוקא, וכל שכן בבחור שישן בביתו ואוכל בישיבה, וכן שמעתי מגדולי הוראה בעיה"ק שפסקו כן בבחור ישיבה שידליק בחדר שישן. וכ"ה בביאור הלכה סי' ש"ע ס"ה בשם הפמ"ג, דאף שבעירובין מקום פיתא גרים מ"מ בתלמידים שאוכלים בבית בעה"ב ולנים בבית רבם אזלינן בתר מקום הלינה דאנן סהדי דניחא להו טפי שיהיו מביאים ארוחתם למקום לינתם ע"ש.

אני מזרז מאד להדליק מיד בצאת הכוכבים ולא להמתין עד שנכנסים לחשש של כלה רגל מן השוק כמ"ש.

ועיין מועדים וזמנים ח"ב (סימן קמ"א) שחובת פירסומי ניסא בנ"ח היינו ליהודים שחייבין להאמין בהשגחה פרטית, ולפי זה בע"ש ומוצש"ק שהחנניות סגורות לכאורה לא היה שייך הזמן עד שכלה רגל מן השוק, רק נראה שחז"ל לא פלוג, וקבעו משך זמן הדלקה בשיעור שוה.

סימן שצא

שאלה: אורח שהיה בשבת וחוזר לביתו מיד לאחר שבת איפה ידליק נר חנוכה.

מעשה שהוזמן אצלנו אורח לשבת, וכיון שנמצא אצלנו לשבת הדליק נר חנוכה בערב שבת בבית שלנו, ובמוצאי שבת שעמד לנסוע לביתו נסתפק אם יסע הביתה וידליק בביתו אף שאז ידליק כשעתיים לאחר הזמן, או שידליק בזמן הדלקה כאן אף שישע אחר כך לביתו. והביא הוראה מאחד מגדולי הוראה בעיה"ק שאדם שלא נמצא בביתו חייב לדאוג שידליקו בביתו ע"י שליח בע"ש ובמוצאי שבת, ורק אם עזב לכל ימי החנוכה לאביו או לחמיו וקביעותו שמה פוטר הפר"ח אותו להדליק בביתו, וכמובא בביאור"ל סי' תרע"ז ס"א ד"ה במקום.

ואמרתי לו להדליק אצלנו, דנראה שאם נמצא כ"ד שעות במקום מיוחד לאכסניא בחנוכה, חשיב קבוע שמה, וגם נשאר עדיין כשעתיים אחרי השבת בביתו לא גרע מאכסנאי שמדליק במקום שהוא שם, ולא שמענו שדין אכסנאי הוא רק בקובע אכסניא לכל ימי החנוכה, ודברי הפר"ח הוא באופן שמצוי גם בביתו בחנוכה רק שהוא אוכל שם עראי כמבואר בדבריו, וע"ז אמר דכיון שקבע עצמו כל ח' הימים בבית חמיו מדליק שם, אבל מה שקבע עצמו לגמרי בבית אחר ואין ביתו לפניו כלל בזמן ההדלקה מדליק שם כדין אכסנאי.

ומעתה הלוא עיקר הזמן לפי תקנת חז"ל (ולהגר"א ומהר"ל גם בזה"ז) הוא עד חצי שעה, ובאותה שעה מקומו הוא עדיין כאן, ע"כ החיוב נקבע אצלנו וידליק כאן ולא בביתו. וכיון שכאז מדליקו רק

